de ovend

21e jaorgaank no. 1
feberwaori 1993

Kolofon

De Ovend wodt uutgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer in et jaor over de heerd bi'j de leden/ab. In dit blad verschienen bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge.

Redakteur: Johan Veenstra.

Buro-redakteur: Pieter Jonker.

Zetwark: Trijnie Gibcus-Telkamp.

Omslag: Sietske A. Bloemhoff.

Administraosie: Stichting Stellingwarver Schrieversronte,
Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde,
Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde.
Tillefoon: 05160-14533.

Lidm./Ab.: f 17,50 in et jaor.
Losse nommers: f 4,00.

ISSN 0166-7351.

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

In dit nommer:
Tekenings: blz. 6, 30 en 31 Sietske A. Bloemhoff.
blz. 17 Alfons Kruse.
Foto's: Fred Platje.

Foto omslag: Een kraantejonge van 84.

Inhoold

Van de redaktie 3
Johan Veenstra
Goden en helden van de Stellingwarvers - 3 - 4
Johan Veenstra
Jan en Anna de populairste naemen in 1992 7
Teije
oma 8
Teije
oma 2 8
Wiebe Nijboer
Stellingwarver veurnaemen van vroeger 9
Lodewiek H.
Nordies 11
Jouk
Een kraantejonge van 84 12
Krummelties 15
Karst Berkenbosch
Huus op 'e Miente 16
Johan Veenstra
Zeg et mar 18
Johan Veenstra
Is 't niet zo? 19
Ybe Duursma
De karke van Der Izzerd 20
Otto de Vent
'Weg' in et Fochtelerveld 22
Ybe Duursma
Een hongerkiend 28
Sietske Bloemhoff
Et kroontien 30

Van de redaktie

Meensken, daor bin we dan! Daor is De Ovend! *De ni'jste stunt van een groepien meensken, dat him doende hoolt mit et Stellingwarfs, en we meugen toch ok wel hiel veurzichtig zeggen: mit de cultuur in de Stellingwarven.*
Zo begon indertied et eerste nommer van *De Ovend* in september 1972. Dit is inmiddels *Ovend*-nommer 118, et eerste nommer van de ienentwintigste jaorgaank. Op dat aldereerste nommer nao, hebben alle Ovends de hieltied etzelde fermaot had. Ja, d'r veraanderde vanzels wel es een kleinighied in de loop van de jaoren. Van een stencild blattien wodde et een keurig tiedschrift in drok. En *De Ovend* kwam in die twintig jaor vier keer mit een aander omslag van Sietske Bloemhoff, mar veerder zag et blad d'r altieten ongeveer etzelde uut.
En dat is now mit dit 118de nommer veraanderd. *De Ovend* het een groter fermaot kregen en de bladzieden bin verpat in twie kelommen. Neffens de redaktie is dat een veuruutgaank. We kun now wat speulser mit teksten en foto's ommegaon. En... elke *Ovend* krigt in 't vervolg een aander omslag!
De redaktie dot dit wark now al weer tien jaor, dat dan koj' op een gegeven ogenblik onherroepelik op 'e gedaachte: et is eins toch altieten een klein betien van 't zelde. Om zels inspireerd te blieven moej' pattie dingen wel es veraanderen. En now d'r zoe'n grote toestroom van ni'je leden/abonnees is, leek de redaktie dit et geschikte mement om es mit wat ni'js uut aende te gaon. Nao twintig jaorgangen dus een verni'jde *Ovend.*
De redaktie is van doel en gao een wat aktiever beleid voeren. Vule meer as an now toe et geval was, zullen we meensken vraogen om over bepaolde onderwarpen artikels veur oons blad schrieven te gaon. Te vule en te vaeke wawwe in et verleden ofhaankelik van wat d'r deur schrievers en schriefsters instuurd wodde. Deur die ni'je anpak hopen we de kwaliteit van *De Ovend* ok nog wat te verbeteren. Mar behalven dawwe meensken gericht vraogen veur bepaolde bi'jdregen, hopen we vurig, dat meensken ok zo heur wark insturen blieven willen naor de redaktie, want daor mekeert et toch wel es wat an de laeste tied. D'r wodt vri'j weinig instuurd, niet allienig *De Ovend,* mar ok de rebrieken *Uut de pultrum* en *Op 'e schostienmaantel* in de *Liwwadder Kraante* en de *Stellingwarf* hebben daor hinder van. Die gerichte vraogen bin dus ok een betien noodzaeke mit. Dat dit is dus toegeliekertied een oproep om alle schrievers wat an te vieteren. Kom op, volk, laot de boel now niet sloeren! We bin al mit zoe'n klein koppeltien, we moe'n et mit mekeer al overaende holen! Help dus mit, zodawwe bi'j al oonze oolde en ni'je lezers zes keer in 't jaor mit een genoeglik en belangwekkend blad over de heerd kommen kunnen.
Hoe zee de eerste redakteur, Henk Bloemhoff, dat ok al weer in die eerste *Ovend*?
De Ovend *gaot dit blad hieten. Wi'j willen mit dit blad de boel niet allienig hiete holen, mar disse* Ovend *moet hier en daor ok es wat vuur in brengen. Meensken, wi'j hopen dat dit blattien een bult bi'j jim opwaarmen en opni'j en vuriger bi'j jim leven laoten zal!*
En dat hoopt de redaktie van vandaegede-dag dus ok. Een ni'je *Ovend*, een ni'j begin. Oolde rebrieken bin verdwenen, ni'je rebrieken gaon we mit uut aende. Behalven an verhaelen en gedichten blieven we andacht geven an et tot staand kommen van et Stellingwarfs Woordeboek. We zullen ok riegelmaotig over de geschiedenis van de Stellingwarven publiceren. Veerder hopen we meer doen te gaon an interviews, reisverhaelen en et vak hiemkunde op 'e basisschoelen. En we staon eupen veur al jim tips! Zuwwe gewoon ofpraoten mit mekaander dawwe d'r een mooie en interessaante *Ovend* van maeken? En lees him dan now mar, dat fonkelni'je nommer 118!

Johan Veenstra

Goden en helden van de Stellingwarvers
- 3 -

Butenlaanse mythologienen zitten vaeke vol mit starke stokken over mooie en starke jongkerels, die gruwelike draeken en aandere malle gedrochten overwinnen. Daenk in dit verbaand mar es an de overwinning van de Atheense preens Theseus op 'e Minotaurus in et labyrint van Kreta of et gevecht tussen Odysseus, de keuning van Ithaka, en de ienogige cycloop Polyphemos. Vule minder bekend is et gevecht op leven en dood, dat de Stellingwarver god Brocopus voerd het in de revier de Kunerar mit de Vuufkop, de waeterduvel. Aorig is et dat de Vuufkop laeter deur de Stellingwarver volksverteller Wube Lamers as een veul simpeler Pieterman in die zien verhaelen bruukt wodt.
In de Stellingwarver godenfemilie was de naeme Vuufkop gien onbekende klaank. Stella, de oergodinne, waorschouwde heur femilieleden d'r altieten veur. Heur dochter Lange Lillie en heur zuster Elsa verbeud ze et om dichte bi'j de revieren de Lennar en de Kunerar te kommen, want in et waeter mos al sund oeroolde tieden een gruwelik waetergedrocht huzen. Een wanstaltig wezen mit wel vuuf koppen. Zien hadden ze de Vuufkop nooit, zien bestaon was dus aenlik een soortement van mythe, krek as et moonster van Loch Ness in oonze daegen, mar Stella was d'r heilig van overtuugd dat et waor wezen mos en zi'j was d'r slimme schoftig veur. Mar heur drielingbreur Brocopus lachte heur vierkaant uut.
"Vrouwludepraot," schamperde hi'j.
Hi'j geleufde d'r gien sikkepit van en stel dat d'r al zoe'n mal ding beston, now, zi'j weren as goden toch onstarvelik! Wat zol heur now overkommen kunnen! Die vrouwluden ok mit heur gepiep en geziever. Hi'j trok him niks van die ooldewievepraoties an en zo ston Brocopus vaeke, mit grote liesleerzens an, midden in de Lennar en de Kunerar te visken op zalms, die hi'j vliegensvlogge mit een spere uut et waeter stak, en die Elsa dan laeter toemaekte in de peleiskeuken.

Brocopus zag d'r nao zien trouweri'je mit de Friese keuningsdochter Lara nog mooier en starker uut as veur de tied. Binnen de twie jaor hadde hi'j bi'j Lara twie zeunties anzet: Hero en Remco, mooie joongies die, doe ze een peer jaor weren, ommediedelden in de tuun en daor mit heur mem kuierden. Omdat heur heit goddelik was en heur mem niet, weren de beide joongies halfgoden. Ze weren onstarvelik op et linker oorlellegien nao. Dat was heur zwakke stee. Tussen twie haokies: bekende Stellingwarver politici zollen heur laeter, toch wel een betien uut grootdoenderi'je, numen gaon naor disse beide heldere jongknaopen.
Stella hadde Lara en de kleinjongen al herhaeldelik op et hatte drokt om niet al te dichte bi'j et waeter te kommen vanwege de Vuufkop. Lara wiefelde, mar Brocopus schatterlachte et uut en zee dat ze niet in die oolde vertellegies geleuven mos. Kletspraoties en aanders niks.
"Gao vandaege mar mooi picknicken bi'j 't Wiede van de Kunerar," zee Brocopus, "et is een uutgezochte dag, jonk. En neem Bles mar mit, die is mak en in alle tuug bereden."
Et was die dag inderdaod een butengewoon mooie veurjaorsdag, dat die morgen zette Lara of mit Hero en Remco bi'j heur. Stapvoets reden ze op Bles deur de frisgrune bossen van de Warf naor et Wiede van de Kunerar. Fochteli, de oele, vleug zonder geluud te maeken van boom tot boom mit heur mit. Gieniene die doe al bedaenken kon dat et een dag vol verschrikkings wodden zol.
Doe ze die middag in et grös naost et Wiede elk een peer bolties mit keze en schinke behaffeld hadden, gaf Lara heur daele onder een grote ekkelboom en ze soesde al rap vot. Hero en Remco scharrelden bi'j een polle bluuiende varkenties an de kaant van et Wiede omme en wollen d'r een bossien van veur mem plokken. Inienend wees Remco naor et midden van et Wiede.
"Zaj' dat, Hero?"

"Wat dan, Remco?"
"Een grote vis of zo. Ik miende krek dat zien kop boven waeter uutkwam."
"Fantast," schamperde Hero. "Et maelt je, breurtien, tante Stella het je zeker benauwd zeten te maeken mit die stomme verhaelen over de Vuufkop. Bangeschieterd daj' binnen. Et zol me ok wat."
Mar doe zaggen ze inienend allemaole kreengies op et waeter, die de hieltied dichterbi'j kwammen en krek doe ze een stappien weeromme doen zollen, kwammen d'r vuuf ofzichtelik malle koppen mit dikke bolle bloeddeurlopen ogen boven waeter, die wolkies zwevel uutblaosden, en mit twie van zien vuuf schubberige, haorige aarms, daor een grunige weerschien over lag, greep de Vuufkop Hero en Remco in ien keer beet en trok ze et waeter in.
"Mem," gilde Hero, die altied oe zoe'n groot woord hadde, mar in wezen mar een klein hattien hadde. "Mem, help oons. De Vuufkop!"
Remco, die driester was as zien ooldere breur, perbeerde as een bezetene om los te kommen, mar dat lokte vanzels in de veerste veerte niet.
Lara was deur et geraos van Hero mal uut de soeze raekt en zag in een oogwink wat d'r te redden was.
"Kiender," reup ze, "hool vol, ik kom d'r an."
En ze sprong et waeter van et Wiede in. Mar doe greep de Vuufkop heur vals lachende mit een dadde griepaarm stief beet en zo nam hi'j de hiele femilie mit naor een hol op et eilaantien Stiekelborg midden in et Wiede van de revier. Lara, Hero en Remco weren de gevangenen van de onoverwinnelike Vuufkop. Ze zollen Brocopus, heur man en heit, misschien wel nooit weeromme zien.
Fochteli, de oele, kreeg zowat een rolberoerte, doe hi'j zag wat d'r gebeurde. Hi'j hadde nog perbeerd, deur hiel hadde van oehoe te roepen, de joongies en Lara te waorschouwen. Mar ze hadden gien acht sleugen op zien alarm. Zo hadde as hi'j mar kon vleug Fochteli weeromme naor de Warf. Stella, Elsa en Brocopus zatten daore in de rozetuun onder een parasol een spannend boek te lezen.
"Oehoe," raosde Fochteli, "een ramp," en doe dudede hi'j heur hielemaole overstuur uut wat d'r gebeurd was. Mit kwam Bles ok allienig en mal hinnikende de rozetuun in draeven. Stella en Elsa gongen haost van heur stokkien, mar Brocopus sprong overaende, greep zien grootste dolkmes, sprong op Bles en raosde: "Vot Bles, naor et Wiede van de Kunerar. Vot Bles, bies d'r over, oolde kammeraod van me."
An de oever van et Wiede was niks te zien, doe Brocopus d'r op Bles anstoeven kwam. Brocopus sprong van zien peerd, leup op et waeter toe en raosde zo hadde as hi'j kon: "Hier bin 'k, Vuufkop, now gaot et om jow en mi'j, valse ellendeling daj' binnen. Kom es veur 't locht, mismaekt serpent. Daenk mar niet da'k bange veur je bin, stinkend waetergedrocht. Ik maek je vuuf koppies kleinder. Et is gebeurd mit je, fillike doerak."
Mit struupte Brocopus de kleren uut, sprong et waeter in en zwom in de richting van et eilaantien.
Halverwege de wal en et eilaand weren d'r inienend kreengies aachter Brocopus op et waeter.
"Oehoe, daor is hi'j," reup Fochteli, de oele, die alles vanuut de locht gaedesleug. Doe Brocopus him ommekeerde keek hi'j recht in drie van de vuuf smerig lachende koppen van de Vuufkop en twie haorige griepaarms grepen Brocopus bi'j de huud en onder waeter greep een aandere griepaarm him bi'j et rechterbien. Brocopus leek even koppien onder te gaon. Doe spande hi'j zien spieren en hi'j greep et gedrocht bi'j de strotte van ien van de koppen, kneep die uut alle macht dichte en smoorde him. Toegeliekertied stak hi'j mit zien dolk de ogen uut de twiede kop. Et waeter om him henne begon rood te kleuren. De waeterduvel gilde et uut van de piene en spi'jde uut lelkens een mingsel van poere tarpentien en zwevel in Brocopus zien gezichte. Brocopus kon een peer tellen niks meer zien en daor maekte de Vuufkop haandig gebruuk van. Mit twie grote aarms greep hi'j Brocopus bi'j de keel en hi'j begon die staorig dichte te drokken. Brocopus hapte naor locht. Hi'j reuk de bedurven aosem van de Vuufkop now vlak veur him. Et was een gevecht op leven en dood en al was Brocopus dan onstarvelik, hi'j kon et gevecht vanzels wel verliezen en d'r malle smatlappen van overholen. Wel zo mal, dat hi'j ofkeurd wodden mos as God en in de W.A.O. terechte kommen zol.

Even miende Brocopus dat hi'j votzinken zol, mar doe vuulde hi'j inienend een zaandrichel onder de voeten. Hi'j kreeg weer hoolvaaste en mit iene stoot stotte hi'j de dolk in et centraole hatte van de Vuufkop. Mit verslapte de greep van de griepaarms. Et gedrochte begon te rochelen uut alle vuuf de koppen toegelieke, zakte as een zak mael veurover en sturf even laeter. Brocopus hapte nog es naor aosem en zag et bloedende kedaover hiel langzem votdrieven.
Doe zwom hi'j naor et eilaand, waor Lara en de beide jongen him om de hals vleugen, doe hi'j ze los maekt hadde in et hol. Intied was Bles ok op et eilaand kommen en mit 'n vierend vleugen ze even laeter weeromme naor de Warf.
Die aovend maekte Elsa sudderlappies klaor en Lara smeerde de striemen en de groeten op Brocopus zien huud in mit tiegerbalsem. En die naacht bedreven Brocopus en Lara woest en vurig de liefde, zoas ze et nog nooit eerder daon hadden.
Negen maonden laeter kregen Hero en Remco d'r een zussien bi'j, dat de naeme Nel kreeg.

Johan Veenstra

Jan en Anna de populairste naemen in 1992

Ok in 1992 he'k weer bi'jhullen wat veur veurnaemen de Stellingwarver oolden an de kleinjongen geven hebben. Et was veur et negende aachterienvolgende jaor da'k dit daon hebbe.
Jan en Maria weren deur de jaoren henne haost altieten de onbedreigde winners. Jan hadde tot 1992 mar twie keer verleuren, in 1984 en in 1990 kwam Johannes boven Jan uut. Maria mos ok mar twie keer een aandere naeme veurgaon laoten. In 1984 Johanna en in 1988 Sandra.
In 1992 is et butengewone spannend wodden. Et leek d'r in de loop van et jaor stark op, dat zowel Jan as Maria et niet opredden zollen en kom weer bovenan te staon. Mar Jan het et mit de hakken over de sloot toch opredded om eerst te wodden, mar Maria wodde versleugen deur Anna.
Dat Jan wun was dus echt op et nippertien. In 1990 en 1991 kwam de naeme Stefan/Stephan al aorig opzetten. Jan kreeg in 1992 nog mar ien schaemel puntien meer. As dat zo deur gaot, dan is 't in 1993 bekeken mit Jan! Grote verrassing bi'j de jongesnaemen was ok Robin/Robbin. Veurig jaor kwam die naeme nog niet in de top veur, now staot hi'j dad.
Zoks haelde Anna dus uut bi'j de maegiesnaemen, die kwam et veurige jaor ok niet bi'j de toppers veur en now staot Anna eerste! Behalven Maria is Elisabeth/Elizabeth trouwens een naeme die eins altieten steevaaste weer in de top veurkomt. Bi'j de jongen is Johannes d'r altieten bi'j.
In 1992 he'k alle naemen weer bi'j mekeer gadderd uut de burgerlike-staand-rebrieken in de *Stellingwarf*, de *Ni'je Ooststellingwarver* en de *Liwwadder Kraante* van de gemienten Oost- en West-Stellingwarf, Et Vene en Smallingerlaand. De poppen die in de ziekenhuzen van Et Vene en Drachten geboren binnen, bin dus ok weer mitteld.
Ik hebbe over 1992 mit mekeer 619 naemen neteren kund, 327 jongesnaemen en 292 maegiesnaemen. Alle veurnaemen, die an een kiend geven binnen, bin weer mitteld. Et tal naemen was trouwens een stok kleinder as in 1991, doe weren de antallen resp. 751, 396 en 355!
De letters O, U, X en Z leverden hielemaole gien naemen op, de letter Q gien maegiesnaemen en de letter V gien jongesnaemen.
Van de 18 topnaemen bi'j de jongen weren d'r 6 die et veurige jaor ok in de top mitdri'jden: Jan, Stefan/Stephan, Hendrik, Johannes, Albert en Dennis. Van de 17 topnaemen bi'j de maegies weren d'r mar 3 die et et veurige jaor ok goed deden: Maria, Elisabeth/Elizabeth en Lisanne.
En dan now de toppers van 1992. Tussen haokies et tal keren dat een naeme in 1991 geven wodde, as die doe ok bi'j de toppers heurde.

jongesnaemen:

Jan	9 (13)
Stefan/Stephan	8 (6)
Robin/Robbin	7
Marc/Mark	6
Christiaan	5
Geert	5
Hendrik	5 (8)
Johannes	5 (11)
Albert	4 (6)
Dirk	4
Dennis	4 (5)
Gerard	4
Joey	4
Martinus	4
Patrick	4
Peter	4
Roy	4
Sander	4

maegiesnaemen:

Anna	7
Maria	5 (9)
Elisabeth/Elizabeth	4 (7)
Inge	4
Manon	4
Marije	4
Anne	3
Annemiek	3
Boukje	3
Christina	3
Femke	3
Frederika/Frederica	3
Lisanne	3 (4)
Melissa	3
Michelle	3
Petra	3
Trijntje	3

Dit jaor, 1993, is et et tiende jaor da'k al die veurnaemen weer bi'jholen zal. Ik duste an now toe altied wel op Jan en Maria te gokken, mar ik bin op 't mement niet zo wisse meer...

Teije

oma

slangen an et berre
de stevige vrouw
is nao disse anslag
een schaemel vrommes
as zi'j praot
schieten heufden dichterbi'j
om te verstaon

't is min
hope
is d'r
niet vule
mar ik heb et zien
ze het beloofd
om staorigan te beteren
en oma's
liegen nooit

Teije

oma 2

et kon niet aanders
'k hebbe vraogd
hebben jow vule piene
ja jonge, ja
meer dust ik niet
te vraogen

wi'j
hebben jow vot brocht
een traoge stoet auto's
zwat veurop

jow
zag ik mitkieken
aachter de witte wolken
uut et diepe blauw
veurzichtig
kwammen zunnestraolen
locht en waarmte
dat bin jow

Wiebe Nijboer

Stellingwarver veurnaemen van vroeger

An et begin van et jaor infermeert Johan Veenstra oons over de veurnaemen van de jongste anwas Stellingwarvers.
Hadden oonze veuroolden van een peer honderd jaor leden hiel aandere naemen, vreug ik mi'j of. En weren d'r ok typisch Stellingwarver naemen? Antwoorden op disse vraogen heb ik wel vienen kund.
As gevolg van et zonuumde pachtersoproer, het d'r in 1749 een aandere meniere van belastingheffen west. Doe bin praktisch alle heufden van huusholings in Frieslaand opschreven, mit heur veurnaemen. Etzelde is gebeurd in 1811-1812, doe oonze veuroolden een femilienaeme (aachternaeme) kiezen mossen. Al disse gegevens staon in boeken, die in biebeltheken uutliend wodden. En de veurnaemen staon d'r in alfebetische volgodder in; makkelik zat dus.
Wel bin d'r drie bezwaoren:
a. Over soortgeliekens materiaol uut Drente en Overiessel beschik ik niet.
b. Et gaot over opschreven naemen en die kun aorig verschillen van de daegelikse uutspraoke van die naemen (b.v. Cornelis wodt Knelis of Knillis).
c. As et over heufden van huusholings gaot, dan bin dat in grote meerderhied manluden. Vrouwluden weren doe niet zo in tel. Mit aandere woorden: ik moet mi'j beparken tot manne-naemen.
Om et wat hanteerber te holen, gao ik niet veerder as de vuuftien meerst veurkommende naemen.

De Top 15 veurnaemen (mnl.) in Oost-Stellingwarf

1749	*1812*
Jan	Jan
Hendrik	Hendrik
Roelof(f)	Jacob/Jakob
Jacob	Klaas
Claas	Pieter
P(i)eter	Roelof
Jannes/Johannes	Johannes/Jannes
Albert	Albert
Luitje(n)	Egbert/Engbert
Cornelis	Lammert
Berent	Harmen
Foppe	Geert
Geert	Teunis/Theunis
Theunis	Willem
Harm	Luite/Luitjen

De Top 15 veurnaemen (mnl.) in West-Stellingwarf

1749	*1812*
Jan	Jan
Hendrik	Hendrik
Klaas	Jacob/Jakob
Jacob	Johannes/Jannes
Pieter	Klaas
Roelof	Roelof
Harmen	Albert
Jannes	Pieter
Egbert/Engbert	Harm(en)
Geert	Andries
Be(e)rent/Beene	Dirk
Dirk	Kornelis
Albert	Wybe/Wiebe
Andries	Willem
Jochem	Anne

Zo now en dan bruuk ik hiernao de begrippen *overienkomst* en *verschil.* Et uutgangspunt daorveur is et tal keren, dat dezelde naemen in de verschillende Top 15's veurkommen.
De overienkomst tussen Oost en West is groter as et verschil; ik had ok niet aanders verwaacht. Ok de overienkomsten tussen 1749 en 1812 bin groot; dat vaalt ok wel te beriddeneren, want d'r zit mar goed zestig jaor tussen.
Vule meer biezunder vien ik et, dat naemen as Jan, Johannes, Hendrik en Albert ok anno 1992 nog in de Top 10 zitten. Mit de ontsporing en vervlakking

van oonze jonge heiten en memmen vaalt et dus wel wat mit. Vanzels veraandert d'r in oonze tied et ien en aander, mar ok dat is niet ni'j. Om een veurbeeld te numen: de naeme Berend is en in Oost en in West tussen 1749 en 1812 uut de Top 15 wegraekt.
Now de vraoge of d'r vroeger ok veurnaemen weren, diej' echt Stellingwarfs numen kunnen. Daorveur bekieken we dezelde gegevens in aandere grieteni'jen. We beginnen mit oonze buren uut die tied: Opsterlaand, Schoterlaand en Lemsterlaand. Alliend al deur et feit, dat dat drie "lanen" weren en wi'j twie "warven", zoj' daenken dat wi'j appat en aanders weren. Now, dat vaalt slim of (of mit, dat hangt d'r vanof hoe aj' et bekieken). De overienkomst mit Schoterlaand is in 1749 haost lieke groot as die tussen Oost en West onderling. We hadden vanzels een hiel lange greens mit Schoterlaand: van Hoornsterzwaog tot an Dolsterhuzen. D'r is wat minder overienkomst mit Opsterlaand en Lemsterlaand. In 1812 weren we al weer meer "geliek" an oonze buren. Dan liekt West-Stellingwarf zels een betien meer op Opsterlaand en Schoterlaand as op Oost-Stellingwarf.
Et is niet zonder reden, dat ik eerst de vergelieking trokken hebbe mit oonze buren. Want we weten vanzels best, dat wi'j ok vroeger niet een isoleerd eilaand weren. Altied hebben d'r verbienings en relaosies west. In oonze streken hebben veural ok de vervenings veur mobiliteit zorgd. Now was Oost-Stellingwarf daor zowat de allerlaeste mit in Frieslaand. Dat die gemiente wat langer "himzels blift" kan daor mit te maeken hebben.
Veur een twiede vergelieking gao ik veerder van huus en wel naor Dantumadiel in de noordoosthoeke, Barradiel in et noordwesten, Baarderadiel in de greidhoeke en Hemelumer Oldeferd in de zuudwesthoeke. Disse vier gemienten mit mekere kuj' wel "representatief" veur Frieslaand numen. En et bliekt dat grotere ofstaand ok een groter verschil betekent. Gemiddeld hadden disse grieteni'jen in 1749 acht-en-halve naeme in heur Top 15, die wi'j niet hadden. Et verschil is dus groter as de overienkomst; veural de Zuudwesthoeke is aanders.
Mar ok hier zien we etzelde verschiensel, dat in 1812 de overienkomst al groter is as et verschil. Dan zitten die vier gemienten al op etzelde peil as oonze buren in 1749 zatten. Et perces van de "ienwodding" (zo hiet dat in vakkringen), moet dus wat de naemen anbelangt zeker al veur de Fraanse tied an de gang west hebben.
Now nog wat meer over de naemen. In alle Top 15's zatten Jan en Pieter en in haost alle: Hendrik, Klaas, Jacob en Johannes. Dit weren algemien Nederlaanse naemen, liekt me toe. Een peer naemen die slim vaeke in de Friese Top 15's zatten en niet in de Stellingwarver: Douwe, Jelle, Gerryt, Reyn(der), Sybe en Sjoerd.
Et was wel een betien een lange anloop, mar now dan tot besluut oons "Stellingwarfs eigene". Et zal de lezer ondertussen wel dudelik wezen, dat et wat ofvaalt mit dat eigene van oons. Ik daenke, dat d'r in de Stellingwarven praktisch gien naemen weren, die ok niet argens aanders veurkwammen. Ik breng dit wel as een veurzichtige konklusie, want mien onderzuuk is hiel oppervlakkig. Veurzoveer ik dan ok typisch Stellingwarver naemen nuum, dan bin dat naemen die wel de Stellingwarver Top 15 haelden, mar die aandere zeuven niet of haost niet.
Et is logisch dat we in et veurste plak naor 1749 weerommegaon. Dan springen drie naemen d'r uut: *Berent, Geert* en *Roelof.* Oost-Stellingwarf het appat ok nog wat "eigen" naemen: Foppe, Luitje(n) en Theunis. In 1812 is d'r mar iene naeme meer, die d'r echt uutspringt: *Roelof.* Op ienige ofstaand volgen Albert en Willem en ok dan het Oost nog wat meer een eigen gezicht mit Lammert, Theunis en Geert.
De naeme Roelof kwam in Frieslaand wel veur, mar dan as Roel; in dat opzicht weren we dus ok aanders.
Dat was (is) ok dudelik et geval mit de naeme *Jannes.* Disse variaant van Johannes is typisch Stellingwarfs. Mar in 1812 het Johannes al een veursprong neumen op Jannes en West was daor haostiger mit as Oost.
We hadden et al even over veurzichtige konklusies. Uut al et veurgaonde zoj' veronderstellen kunnen dat Oost-Stellingwarf, langer as West, een stok eigenhied beweerd het. We kun dit ok aanders omschrieven: West-Stellingwarf het eerder in de tied meer "butenwarfse" invloeden ondergaon.

We laoten et hierbi'j, want veurdawwe et weten zitten we al weer in een aander verhael. En over naemen zal et laeste woord ok nog wel niet zegd of schreven wezen.

Bronnen:
- De Quotisatiekohieren, namen, beroepen en welstand van de Friese bevolking in 1749. 8 delen.
-Repertorium van familienamen in 1811-1812 in Friesland, aangenomen of bevestigd. 8 delen.
Beide: Fryske Akademy, Liwwadden.

Lodewiek H.

Nordies

Nilfisk de Noorman
zien vingers
vreuren haost vaaste
in et ies
doe hi'j mit 'n
grote iezeren haoke
'n lelk kiekende kabeljauw
de diepvrieskoolde
in ropte - beidend
wodden ze zodoende
zo stief as een batte.

Gien geluud te heuren,
alliend et tjoekeren
van de iezige vlakte:
kabeljauws en Noren
bin now ienkeer
niet zo praoterig...
mar gelokkig hadde hi'j
niet veur niks viskt;
al hiette hi'j dan Nilfisk,
in elk geval hadde hi'j wat
om himzels in leven te holen.

Et liekt wat op leven:
op een iezige vlakte
wat kraekende, koolde
geluden anheuren
en bliede wezen
mit een dooie muske,
om niet hielendal zinloos,
zo stief as een batte
en nooit wat echt zinnigs
daon of zegd hebbende,
et leven weer kwiet te raeken.

Tel uut je weenst!

Hendrik Sjoerd van der Heide uut Hooltpae:

Een kraantejonge van 84 jaor!

De redaktie van *De Ovend* vertelde et oons: in Hooltpae woont een kraantejonge van 84 jaor! As wi'j daor wel es een praotien mit maeken wollen? Dat wollen wi'j best. En zodoende kwammen we terechte op Hamersweg 15 - koffie mit een dikke vulde koeke toe!
Aenlik begon et allemaole zoe'n dikke 25 jaor leden. Et weren dan misschien wel niet de alderberoerdste jaoren meer, mar toch, aj' mit een huusholing mit acht kiender an de Hamersweg in Hooltpae zatten en ie mossen veur al die monden de kost verdienen op "De Takomst" - de botterfebriek in Wolvege - dan was et nog gien vetpot. Dan moch d'r thuus best een betien boerkeri'je bi'j, waor as de vrouw dan veur een groot pat veur opdri'jde. Aj' de kiender dan nao de legere schoele ok nog een ekstra douwgien mitgeven wollen - niet zo gauw meugelik an 't wark, mar wieder leren - dan wol de pottemenee wel leeg. En dat wieder leren, daor stón moeder Van der Heide op!
In zoe'n huusholing was een betien bi'jverdienste graeg welkom. Doe de kraanteloop van de *Friese Koerier* in de kontreinen van Hooltpae vri'j kwam, was de femilie Van der Heide d'r dus as de kiepen bi'j: "Krek wat veur oons!"
Et lokte! En et was mitien een hiele wiek! Elke dag kwammen d'r zoe'n 250 kraanten an in Wolvege en die mossen bi'j de lezers langes. Dat begon bi'j dokter Baarda, dan kwam hiel Hooltpae, de Hamersweg langes naor Der Izzerd, de Vriesburgerweg mit nog een stok of zes uutschieters an de Berkoperweg en dan over Ni'jhooltpae weeromme. Mit genoeg mankracht was et te doen, mar et bleef elke dag een hiele anloop.
Daor kwam nog bi'j, dat doedertied de besteller ok mit de kwitaansies leup. D'r weren lezers die elke maond betaelden, mar et kon ok ien keer in 't vorrels jaor, of ien keer in 't jaor.
"En dan weren d'r ok wel es slimmerds bi'j," wet Van der Heide nog. "Aj' daor mit de kwitaansie kwammen, weren ze niet thuus. Dan kwam ie een peer daegen laeter nog es, weer niet thuus. Trof ie ze de dadde keer wel, mar dan betaelden ze niet! Hadden ze de kraante dus een weke veur niks in de busse had!"
Hoe gaot et in de regel in een huusholing: as de kiender groter wodden, vliegen ze de deure uut. Zo was dat bi'j de Van der Heides ok. Et tal kraantebestellers in huus wodde kleinder. En de grote klap kwam, doe moeder - da's now veertien jaor leden - een zwaore hateuperaosie niet deurston. Van der Heide dochte even an opholen, mar hi'j vun een aandere oplossing: hi'j leut zowat de helte van zien wiek valen.
"Et rontien is now: een stokkien Hooltpae - Der Izzerd - en dan over Ni'jhooltpae weeromme. Alle daegen een peer uurties

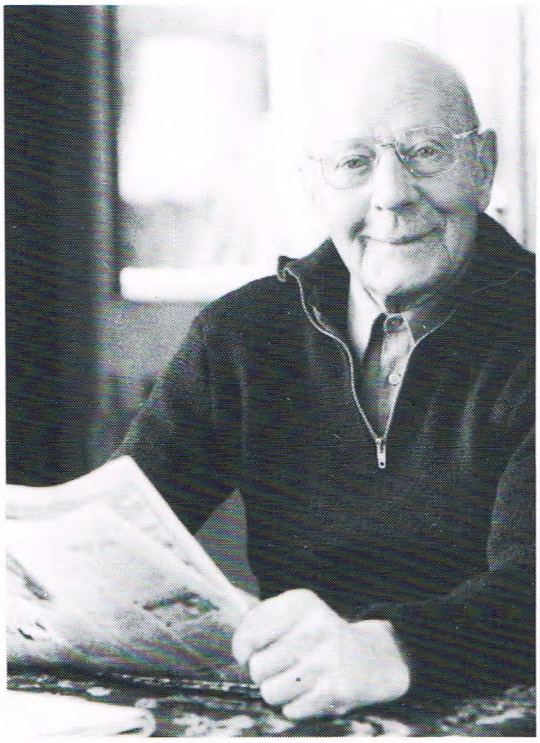

onderwegens. Ok as et min weer is, ok as et regent. Dan zeggen de meensken wel es: "Kom d'r even in, even een koppien koffie drinken," mar dat kuj' beter niet doen. Want dan moej' daornao weer opni'j beginnen. Gewoon in ien keer in de ronte, da's et alderbeste."
De Friese Koerier was onderdehaand "fuseerd" mit de *Liwwadder Kraante.*
"We hebben ok nog een tied had, dawwe naost *De Koerier* ok een stokmennig *Liwwadder Kraanten* rondbrochten. En tot veur een jaor of drie, viere, mossen we de kraanten elke dag nog uut Wolvege haelen. Now brengen ze ze hier an huus. Vaeke om een ure of half drie, drie ure. En dan gao 'k mitien op stap, want een boel meensken zitten middags op 'e kraante te waachten. Al bin d'r ok wel bussen bi'j, waoj'm an 't aende van de weke haost niet meer bi'j in douwen kunnen."
"Ie hebben een peer ure wark?"
"Tegen vuven bin 'k vaeke weer thuus. Alliend zaoterdags, dan is 't aanders, want dan is 't een morgenkraante. Dan bin ze d'r al om een ure of zeuven. Bin 'k om negen ure al weeromme."
Op zaoterdag is de dag-indieling dus wel een betien aanders. Want op "gewone" daegen helpt Van der Heide zien zeune morgens op 'e boerkeri'je: kalvervoeren en zo. Nao et waarme eten (daor zorgen de trouwde dochters ombeurten veur) even in de luie stoel, even de ogen dichte en dan op 'e fiets.
"Now heur ie kraantebestellers wel es klaegen over kwaoie honnen; heb ie daor wel es last mit?"
Zien ogen beginnen even ondeugend te gleensteren.
"Nooit wat mit te redden. De lelkste bouvier is mien grootste kammeraod!"
We kieken zeker wat verwonderd.
"Weej' hoe dat komt? Ik hebbe altied wat honnebrokkies in de jassebuse. Bin ze staepelgek op!"
Kuj' as kraantebesteller aenlik wel es een dag op stap gaon? Een keertien d'r tussenuut?"
Van der Heide schuddet zien heufd.
"Dat is slimme muuilik. Want dan moej' de kraanteloop deur een aander doen laoten en dan moej' eerst je hiele boekien bi'jwarken. Alle huusnommers en zo. Kiek, ik bestelle nog altied vule meer op náeme as da'k op huusnommers kieke. Dat gaot wat aanders dus as bi'j de PTT!"
"Hej' wel es docht an opholen, of wi'j' nog mar wat jaorties deurgaon zo?"
"As 't min weer is en ik komme nat thuus, dan zeg ik wel es: ik stoppe d'r mit."
"Mar ie mienen 't niet écht?"
De dochter: "As vader mit die kraanten ophoolt, gaot hi'j de hiele dag op 'e boerkeri'je an 't wark! En dat wodt te gek!"
Ien ding is oons wel dudelik wodden: Hendrik Sjoerd van der Heide, 84 jaor, kraantejonge in Hooltpae en kontreinen, is beslist gien stille-zitter! Die hoolt d'r nog lange niet mit op!
A'k weer in de auto stappe, vaalt me et grösveld veur de woning op: et staot vol sni'jklokkies. Dat betekent, dawwe de meerste winter had hebben. Dat et veurjaor opni'j de grond uutbroest.
Goed ni'js dus veur alle kraante-bestellers!

Krummelties

NI'JJAORSBI'JIENKOMST

Tussen de 180 en 190 meensken kwammen op 9 jannewaori op 'e ni'jjaorsbi'jienkomst van de Stellingwarver Schrieversronte bi'j Dragt in Wolvege. Een geweldig grote opkomst! Deur die grote toeloop leuten de euliekoeken even langer op heur waachten, mar ze weren d'r lieke lekker omme.
Et wodde een slim genoeglike aovend, die prissenteerd wodde deur Martha Hoekstra. Veurzitter Saakje Berkenbosch hul een ni'jjaorstoespraokien, Duo Karst zong, et Krontjongorkest speulde meziek, dichter Jouk kwam mit een ni'jjaorsgedicht en Saakje Berkenbosch en Henk Kroese speulden een schetsien van Harmen Houtman. En nao ofloop speulden Hendrik Dubling en Jan Punter daansmeziek. Et was al mit al een bonte aovend en et het oons best voldaon!

BOEKBESPREKINGS

Karst Berkenbosch is deur Omroep Frieslaand vraogd om in et vervolg de ni'j uutkommen Stellingwarver boeken veur de radio te bespreken. Hi'j dot dat in et kulturele pergramme *De koperen tún*, op 'e donderdagaovend tussen zes en zeuven ure.
Karst maekte zien debuut op 7 jannewaori. Hi'j besprak doe et ni'je boek van Fokke Middendorp *Huus op 'e Miente.* Die eerste bespreking kun jim in disse *Ovend* lezen.

NEDERLAANSE DIALEKTENDAG

Op 20 meert wodt in de Braobaanthallen in Den Bosch veur de twiede keer de Nederlaanse Dialektendag hullen. De dag wodt orgeniseerd deur de Stichting Nederlaanse Dialekten. D'r wo'n lezings hullen, d'r is een wetenschopswinkel, een infomark en een kefé-chantant.
Naor anleiding van disse dag is d'r in alle streektaelgebieden van Nederlaand en Vlaanderen ok een schriefwedstried hullen. Et instuurde wark is deur verschillende regionaole jury's bekenen. De beste verhaelen en gedichten kommen in een boek, dat die dag verschienen zal. In dat boek komt ok et Stellingwarfstaelige verhael *Be careful, Ian* van Johan Veenstra.

KURSUS STELLINGWARFS

Op 13 jannewaori is d'r in Berkoop weer een kursus Stellingwarfs uut aende gaon, waor vuuftien meensken an mit doen.

IS 'T NIET ZO?

Is 't niet zo? wodt (hopelik) een vaaste rebriek in *De Ovend.* Et is een rebriek daor meensken heur miening in zeggen kunnen angaonde et Stellingwarfs en/of de Stellingwarven. De redaktie zal meensken benaoderen veur disse rebriek, meensken meugen de redaktie vanzels ok benaoderen!

STELLINGWARVER STIEKELSTOKKIES

Et boek *Stellingwarver Stiekelstokkies* van Johan Veenstra mit die zien radiovertellegies veur Omroep Frieslaand is uutverkocht bi'j de Schrieversronte. D'r bin now 3.000 exemplaoren van verkocht. Et boek wodt niet nog een keer herdrokt.
In de loop van dit jaor komt d'r wel een *Stellingwarver Stiekelstokkies diel 2* uut en d'r komt ok een ni'j cassettebaantien mit radiovertellegies. We holen jim op 'e hoogte.

Karst Berkenbosch

Huus op 'e Miente

't levensverhael van Batteld Nijhoolt, bewarkt en vertaeld deur Fokke Middendorp.

De Miente, beste meensken, is een stok grond tussen Noordwoolde en Berkoop, bi'j 't kleine dörpien Zaandhuzen en greenzende an 't reviertien de Lende in Stellingwarf-Westaende. Vroeger een roeg gebied mit heidevelden, bossies en petgatten en in 't begin van disse ieuw nog bewoond deur arbeiders en keuterboerties in plaggehutten of in kleine husies mit as toppunt van luxe een halfstiens veurhuus. Stoelen weren d'r soms niet iens en Batteld vertelt dat sommige kiender op 'e Miente staonde atten, omdat d'r zels gien plak was veur een baankien om op te zitten. Aj' een koe hadden waj' op 'e Miente mitien groot boer, mar de meersten mossen heur redden mit een koe veur de aarmen, een geite, waor in Berkoop nog een staandbeeld veur opricht is.
Dit is zomar even een sfeerbeeld van De Miente zo rond de ieuwwisseling en 't decor veur de jonge jaoren van Batteld Nijhoolt. Nao 90 jaor van een slim warkzem leven het hi'j zien levensverhael op pepier zet en ik moet jim zeggen, 't verhael sprekt mi'j biesterbaorlik an omreden dat 't een "prachtig" tussen anhaelingstekens beeld geft van de aarmoede en 't gesappel van de meensken om 't heufd boven waeter te holen. Een twiede slim subjectieve reden is dat mien grootvader van Batteld zien leeftied was en ok op 'e Miente woond het. Mar lao'k toch perberen 't zo objectief meugelik te holen. 't Boek het een mooi omslag van Alfons Kruse. Et lat 't haandschrift zien van Batteld Nijhoolt en 't etiket van een oold schoeleschriffien mit daor de titel van 't boek op en de naeme van Fokke Middendorp, in de Stellingwarven beter bekend as Fokke van Lute. De tekening van een boertien dat an 't eerpelrooien is, rechts onder op 'e veurkaante, is in mien ogen overbodig. Wat arg opvaalt is 't prachtige haandschrift van Batteld en ik durf te beweren da'k daor verstaand van hebbe as schoelemeester. Weinig kiender, mar ok volwassenen kun daor an tippen.

Batteld Nijhoolt, beter bekend as Batteld van Nel, omschrift himzels as een veenarbeider, bosker, mollevanger, gaastarbeider, een klein betien streuper en keuterboer. Kotom een man die een protte bi'j 't aende had het, omreden d'r warkt en verdiend wodden mos om brood op 'e plaanke te kriegen. Een minpuntien an 't boek vien ik dat de jeugd van Batteld en zien vri'jgezellejaoren in 't boek vule meer andacht kriegen as zien jaoren as keuterboer op 'e Miente. In 't begin is 't veural een opsomming van allerhaande dingen die Batteld in zien jonge jaoren mitmaekt het en dat is bepaold niet 't starkste diel van 't boek. Netuurlik staon ok in dit gedielte best wel hiel aorige dingen, zoas zien schoeletied in Noordwoolde mit "Armen over elkaar voor de borst". 't Stiekem in de knollen gaon en de overlast die dat op schoele te wege brocht, ze stonken soms haost 't lekaol uut, en 't opgruuien in de netuur mit 't zetten van 'smietlienties', 't liestervangen, 't eierzuken en 't mollevangen leren.
Deur 't hiele verhael henne komt de hieltied weer zien relaosie mit de netuur tot utering en in die relaosie speulen de mollen de belangriekste rolle. Daankzi'j de mollen is Batteld financieel overaende bleven. Ie konnen daor een beste stuver mit verdienen en Batteld het daor ommeraek van profiteerd. Hi'j is zels een schoft mollevanger van professie west en dat zegt genog over de verdienste.
Mar om nog even terogge te kommen op zien jeugdjaoren, Batteld het die ondaanks de aarmoede as slim weerdevol erveren. Hi'j schrift in 't heufdstok *Vri'jhied op 'e Miente*: "En ongelokkig vulen... Waoromme. Wi'j weren rieke meensken." De vri'jhied in zien jeugdjaoren, laeter van 't eigen baos wezen, 't ommegaon mit de netuur en 't hebben van eigen huus en hiem, Batteld Nijhoolt leut him niet in een hokkien stoppen. Doe ze dat wel deden doe hi'j as gaastarbeider in Duutslaand warkte wodde hi'j prompt ziek en kreeg last

van de longen. Hiel aorig is dat hi'j dan beschrift dat ze in Duutslaand mit de sociaole veurzienings doedertied hiel wat veerder weren as in Nederlaand, want hi'j wodde daor in 't ziekenhuus haost letterlik vetmest. Nee, Batteld was gien man veur een febriek en hi'j kwam dan ok nao wat omzwarvings uuteindelik weer op 'e Miente te lane.
't Gaot in dit kot bestek vuul te veer om alles uut de doeken te doen, mar een peer dingen wi'k d'r liekewel nog uutlochten. Batteld beschrift prachtig hoe hi'j an zien eerste fiets kwam en hoe de meensken daorop reageerden. Aj' een fiets hadden waj' een riek man en dat paste einliks niet bi'j een arbeider. Doe Batteld en een peer kammeraoden dan ok op 'e fiets op 't wark kwammen, kon dat dus niet en kregen ze ontslag. 't Zol de ere arbeiders mar jeloers maeken. Hiel mooi en slim zuver schreven is zien verholing mit Nelleke van Jehannes Bosch. Batteld het mit vule respekt over heur schreven. Ontroerend is 't mement dat Nel him vertelt dat ze wat onder de schölk het. Zien reaktie is zondermeer schitterend beschreven. Ok hoe hi'j mit heur op een boomstamme naor een naachtegaol zit te luustren en hoe hi'j dan schrift van: "Op dat mement was de hiele Miente van mi'j." Dat zegt alles. Meer woorden hoej' dan ok niet te bruken om percies dat gevuul weer te geven.
Mar de allermeerste indrok het 't laeste heufdstok op mi'j maekt. Hier komt een haost filesofische Batteld Nijhoolt om de hoeke kieken. Ik zol weensken da'k op mien 90ste zoe'n heldere kiek op 'e wereld hadde. Een kiek die gepeerd gaot mit daankberens, een niet optimistische toekomstvisie, een tikkeltien weemoed (hi'j schrift: "Mar d'r bin ogenblikken da'k dwas deur de tillevisie henne kieke en mezels weer lopen zie mit de visangel over de schoolder") en een uutspreuken miening over de romantiek van de aarmoede. "De idioot die daor over aemelt het nooit in de regen en de modder onder een schievestaonde baggelbak zitten te schoelen, hopende dat 't dreuge wodt omdat hi'j aanders zien daghure kwiet wezen zal." Batteld daenkt dat as hi'j in 't hiernaomaols de pepieren inleveren moet, hi'j wel in de twiede klasse telane kommen zal. De klasse van 't gewone volk. Niet bi'j de besten en niet bi'j de minsten. Mar as ze him vraogen zollen: "Batteld jonge, d'r is ok nog plak bi'j de Indianen in de iewige jachtvelden, is dat niet wat veur jow?" "Ja," schrift Batteld, "dan nam ik toch een inkelde reize daor henne."
Batteld Nijhoolt op zuuk naor de vri'jhied zels nao zien dood. 't Boek *Huus op 'e Miente* is een weerdig dokument over de pesisie van de arbeider, annex keuterboer in de Stellingwarven in de eerste helte van disse ieuw. Ik hebbe 't mit biezunder vule plezier lezen.

Fokke Middendorp, *Huus op 'e Miente, et levensverhael van Batteld Nijhoolt*, Stichting Stellingwarver Schrieversronte, 183 blz., f 19,90.

Johan Veenstra

Zeg et mar

Op 'e maendag kuj'm op Omroep Frieslaand altied jim zeggien doen in de rebriek *Siz it mar.* Vandaege, op 'e donderdag, een extra oflevering van dit pergramme, omdawwe graeg wat reakties van Stellingwarver vrouwluden hebben willen op dat opzienbaorende ni'js, dat lestdaegs in de kraante ston. Vrouwluden bin de laeste jaoren de hieltied zekerder van heurzels wodden. Vroeger weren ze vule somberder en kribbiger as manluden. Mar daankzi'j de emancipaosie is dat allemaole verleden tied, zo het een groot onderzuuk uutwezen. Et vrommes van vandaege-dedag zit gewoon lekker in heur vel. En now willen wi'j wel es weten hoe dat mit de Stellingwarver vrouwluden zit. Zitten die ok zo lekker in heur vel? Zeg et mar, Stellingwarver vrouwluden, bel now Omroep Frieslaand, tillefoon 058-997799, 058-twie keer negen, twie keer zeuven, twie keer negen.
En daor he'k as eerste vrouw Bakker van Steggerde an de tillefoon?
"Mit Lies Bakker van de Westvierdepatten. Is 't mit Veenstra zels?"
"Ja."
"Now, Veenstra, om op jow vraoge in te gaon, ik zitte allemachtige lekker in mien vel. Ik vule me gewoon een aander vrommes now Willem d'r niet meer is. Et is misschien mal zeggen, mar et is wel zo."
"Willem is jow man?"
"Ja."
"En jim bin uut mekeer?"
"Ik bin wedevrouw, Veenstra, al drie jaor. Ja, et is misschien mal zeggen en et is best wel sneu veur Willem, mar ik bin d'r van opfleurd. Och, ie kennen dat wel, Veenstra, die carrièrejaegers. En zo was Willem dus ok. Now, hi'j het et tot rifferendaoris schopt. Ik bin et hiele laand deurvleugen mit die kerel. En altied mar weer solseteren om argens aanders hogerop kommen te kunnen. Dat hup, de hiele zwik weer in de verhuuswaegen en daor tuften we weer henne. Arnhem, Zierikzee, Mestricht. Harrejasses nog an toe. Niet da'k vroeger niet gek mit him was, heur, mar alles het altied om him dri'jd, hen. En et was altieten de gewoonste zaeke van de wereld, dat ik d'r mit de jongen wel aachteran hobbelde.
En doe zat hi'j op een morgen dood op 'e stoel in zien mooie rifferendaoriskaemer. Zesenvuuftig. Tel uut je weenst. En ie vienen et misschien wonder, Veenstra, mar doe 'k nao de kremaosie in de koffiekaemer zat, doe docht ik: Lies, jonk, ie bin now vuvenvuuftig, de overgaank hej' niet al te vule hinder van, aj' now nog wat an je leven hebben willen, dan neem ie et leide zels in hanen. Ie doen waor aj' zels aorighied an hebben en ie dri'jen de rollen omme. Ie laoten nooit meer et initiatief over an een kerel, mar ie nemen zels et initiatief! En dat vuult lekker, Veenstra, dat vuult verhipte lekker, dat za'k je wel vertellen.
Ik gao mit Griet, een kammeraodske van me van Venekoten, wekeliks op manludejacht zoas wi'j dat numen. Op zokke aovens veur alliendstaonden. Ken ie die?"
"Nee."
"Now, et was eerst best wel een betien griezelig, heur, want et stikt d'r van die glundige kerels, die jow as ienzem vrommesien wel es evenpies versieren zullen. Now, dan bin ze bi'j Lies en Griet an 't verkeerde adres. Wi'j laoten oons niet versieren, wi'j versieren zels, Veenstra. En we reizen tegere alles of. *Tropenfauna* bi'j 't Oranjewoold, *Hotel Vreewiek* in Drachten. Zolange as de auto et mar riedende hoolt.
En awwe dan zaoterdagsaovens zoe'n zael inkommen, dan pikken we d'r drekt iene uut, die oons wel anstaot. En daor pappen we dan mit an. En hoe jonger hoe liever. Et is ok een soort wedstried tussen Griet en mi'j, dat begriep ie zeker wel, now?
De veurige weke ha'k iene van negenendattig. Een zekere Pieter. Hi'j schatte mi'j mar een jaormennig oolder. Now zie 'k d'r ok nog hups uut al zeg ik et zels en... ik zitte dus lekker in mien vel.
Mit die Pieter is 't trouwens een ofknapper wodden. Ja, zie Veenstra, Willem staot

in een zulveren lissien op 'e tillevisie en awwe op manludejacht gaon, dan stop ik Willem eerst altied in de lae van 't kemmodegien, want ja, aj' mit een aandere kerel wat op 'e baank ommedonderjaegen, dan staot zoe'n petret je toch in de wege. En now ha'k dat die aovend vergeten. En ik zol krek toegriepen bi'j Pieter of ik kieke Willem recht in 't rifferendaorisgezichte. Now, doe kon 'k et niet meer. Dat ik hebbe Willem now alvaast mar in de lae stopt, dan vergeet ik et zaoterdag niet. En now moe'k opholen, want Griet komt et pattien daele. Mar ie weten et dus, Veenstra, ik zitte lekker in mien vel. En ie moe'n veural deurgaon mit je radiopraoties en kom ok es op zoe'n aovend veur alliendstaonden, want ik zol jow eins ok best wel es lekker versieren willen, ie bin aenlik best mien type wel. De groeten van Lies...

Veurlezen veur Omroep Frieslaand op 14 jannewaori 1993.

Johan Veenstra

Is 't niet zo?

Soms gebeurt et dat bestuurders, die niet van Stellingwarver komof binnen, tiedens een officiële gebeurtenis toch et Stellingwarfs evenpies as voertael bruken. Burgemeester Lesterhuus van Oost-Stellingwarf dee dat in 1986 bi'j et uutrikken van de H.J. Bergveldpries an Pieter Jonker. Kultuurdippeteerde Johanneke Liemburg dee et in 1991 bi'j et uutkommen van et boek *Stellingwarver Stiekelstokkies.* En op 13 november van et veurige jaor dee Hans van Borselen van de gemiente Oost-Stellingwarf et, doe hi'j mi'j ankondigde op 'e diskussieaovend over Europa en de Verdregen van Mestricht in Berkoop, doe ik twie keer wat veurdregen mos.
Et is niet allienig aorig dat zokke bestuurders dat doen, et is ok fesoenlik dat ze op die meniere andacht geven en respekt tonen veur de tael van de Stellingwarvers. Now zal Hans van Borselen de eerste wezen, die bekennen zal, dat zien Stellingwarfs op die aovend in Berkoop bi'j lange nao nog niet vlekkeloos was. En d'r zat dus volk in de zael, dat om dat bi'jtieden minder geve Stellingwarfs nogal grinniken en giebelen mos. Ik kan me veurstellen dat Van Borselen op dat mement docht het: "Bast veur mien pat, ik doe verduld mien best, ik laot me van mien beste kaant zien, en jim lachen me d'r eins toch een betien omme uut. Dit is ien keer en nooit weer." En dat zol zunde wezen, want ikke en aanderen mit mi'j hebben et biezunder respekteerd. Meensken zollen om die fouties en die soms wat brieke uutspraoke niet giebelen moeten, ze zollen de man een hattelik applaus geven moeten. D'r bin werachtig nog zat *Stellingwarver* bestuurders die haost nog gien woord Stellingwarfs over de lippen kriegen kunnen veur een zael mit volk. Hulde dus, Hans van Borselen, laot jow mar niet ontmoedigen.
En pattie Stellingwarvers zollen wiezer wezen moeten. En as ze daor even goed over naodaenken, dan vienen ze dat zels grif ok.

Ybe Duursma

De karke van Der Izzerd

As jow iene vraogen die in een ni'j huus woont en jow vraogen him of heur hoe et voldot, dan zal hi'j of zi'j zeggen dat et d'r wel aorig woont, mar veerder kun ze d'r ok niet vule van zeggen. Hiel aanders is et mit een oold huus en in dit geval mit de oolde karke van Der Izzerd. As de karke praoten kon, hadde die hiel vule te vertellen over al die ieuwen dat hi'j d'r al staot.
In 1300 moet d'r al een karkien staon hebben, waorschienlik van hoolt en mit riet bedekt, want in 1309 wodt de perochie Ydzerde deur de bisschop van Utrecht in de ban daon vanwegens et niet luustren naor wat de bisschop zeggen miende te moeten tegen de Stellingwarvers en de meensken van de perochie van Der Izzerd.
As jow volksoverleverings geleuven meugen, dan hebben de Friezen tiedens de regeerperiode van Karel de Grote vri'jwillig bi'jstaand verliend om Rome te veroveren, om Paus Leo zien gezag veilig te stellen. Daornao kwammen d'r zendelings naor oonze omgeving en wodden alle tekens van heidendom en offerplakken wegdaon. Op zokke plakken wodden laeter karken bouwd. Misschien staot disse karke wel op zoe'n plak.
De onderste laogen van de muren bestaon uut kloostermoppen, die dateren uut ongeveer 1250 en deur monniken bakt binnen. Veerder is et karkgebouw optrokken uut oolde friezen. D'r het nogal es een verbouwing plakvunnen. De karke was vroeger wat groter, bi'j et verbouwen van de westgevel is de ruumte binnen verkleind. In 1904 is de boel nogal ingriepend wiezigd, de preekstoel ston tegen de zuudmure en is doe naor de oostkaant verhuusd. De ieuwenoolde baanken weren in minne staot, uut een reken van E.J. Lourens bliekt dat hi'j veur 50 centen an spiekers in de baanken sleugen hadde. Ok is d'r doe een toren op zet, mar zonder spits, die spits is d'r op 2 juli 1926 deur bouwbedrief Scheenstra op zet veur f 1475,--. De klokkestoel die op et karkhof ston is doe ofbreuken, wat spietig is, bi'j een karke, en veural in de Stellingwarven, heurt een klokkestoel.
Vroeger hadde de klokke een belangrieke taek om te luden as d'r iene wegraekt was, dan wodde de klokke klept, ie konnen an de klaank heuren of d'r een man, vrouw of kiend wegraekt was. In de middelieuwen wodde de klokke luded bi'j naoderend geveer of bi'j overstroming zoas in 1825, doe Hendrik Bakker, die tegenover de karke woonde, mit zien vee in de karke vlochtte vanwege et hoge waeter.
Op et karkhof, om de karke henne, bin hiel vule meensken begreven deur al die ieuwen henne. In de karke wodden vroeger ok meensken begreven, meerstal volk dat wat meer anzien hadde, zoas de Idzarda's en de Terwisscha's. Veural de Idzarda's hebben nogal wat te doen had mit de karke, as naogedaachtenis bin d'r drie rouwbodden in de muren anbrocht, die bin alle drieje restaureerd in 1989 en 1991, dit was meugelik deur een bi'jdrege van de Lyonsclub van Wolvege en de gemiente West-Stellingwarf. Een daankwoord an disse subsidiegevers is hier op zien plak.
De epitaven of rouwbodden zien d'r prachtig uut en wel in kleur. In de *Keppelstok*, een uutgifte van de Stichting *Alde Fryske Tsjerken*, die ok eigener is, schrift W.A. Bangma dat de epitaven pronkstokken binnen van een klassieke veurnaemhied, hi'j beschrift ok de betekenis en de kleuren van de epitaven.
De Idzarda's hebben woond op 'e Idzardastienze op et oost van Der Izzerd. In 1750 is de laeste Idzarda van de stienze vertrokken en wodde Terwisscha eigener. Van disse Terwisscha's liggen d'r achte in de karke begreven. In 1786 is pater Leonardus Herbrant begreven in een graf van iene van de Terwisscha's.
De karke is wijded an Bonifatius en de pestoor woonde tegenover de karke. De ooldste gegevens dateren uut 1544, as bezittings wodden o.e. nuumd: *landen en renthen toebehorende Sinte Bonifatius Patroen op Ter-Idsert summa 2 goud gulden ende 17 stuivers. 't Lieve vrouwenleen alhier heeft tien roeden landts die jaarlijks mogen*

opbrengen 4 mudde rogge ende 4 mudde haver- 6 mudde rogge erflijck. 14 Emser gulden losbare renthe een kintgen kostlijck botter myt 16 gulden. Over gebracht bij de heer Wijcher Jacobsz nu Pastoir in der Idsert 17 februari 1544. Seggende dat hij daartor lastte hebben van de Vicaris.
Ok beurde de karke hure van de broeklanen onder Iesselham: *Item noch thijen hornkens gulden, erfflijck ouer Peter Alts in 't Broek int Flicht, in de dorpe Yselham, verschijnende Sinte Peter cathredram.*
Op 11 meie 1717 wodde de pasteri'jeplaetse verhuurd an Geert Anders veur et bedrag van *44 caroli boven de schattinge, onder conditieën, dat hij bij het verlaten een mudde bouwland tot greidland sal laeten leggen ende dat hij de mess off dong geheel bij zijn vertrek op het land sal laten blieven.*

Een *mudde* was in die daegen een halve bunder.
De karke van Der Izzerd is bi'j de hervorming overgaon in aandere hanen naodat de Friese Staoten zonder meer de Roomse godsdienst verbeuden. Alle karken en goed gongen over naor de anhangers van de ni'je leer. Hier was Petrus Hottenus doe pestoor, die week uut naor Oost-Frieslaand.
De karke wodt now niet meer bruukt, de Stichting *Alde Fryske Tsjerken* wil nog perberen om de karke veur et jaor 2000 te restaureren, mar zoas algemien bekend wodt et geld veur zokke restauraosies krapper. Et zol zunde wezen as et overgaon mos, now die schitterend mooie epitaven van de Idzarda's krek zo mooi opknapt binnen.

Otto de Vent

'Weg' in et Fochtelerveld

1. 1892-1912: waachten op ofgreving

21 November 1892. Twie mannen in et Fochtelerveld krek onder De Knolle. Ze lopen zukende rond, porken es wat in de grond mit lange vorken, bugen heur en smieten wat in een grote maande. Stienderzukers. Een mooie bi'jverdienste in tieden van slopte (1). Zuken, kloppen en an de gemiente verkopen. Die betaelt d'r goed veur, want her en der in de gemiente maeken de zaandwegen plak veur hadde wegen, en de klopte stienen wo'n bruukt as hadde onderlaoge, naor et idee van de Schot Macadam. Twie mannen. Heur naemen kennen we niet. Mar lao'we ze veur et gemak Hendrik en Lute numen.
"Et is toch altied mar een goed stekkien hier bi'j De Weper," zegt Lute. "Ie hebben de stienen mar veur et opraepen."
"Ze konnen ze wel veur oons klaor legd hebben," zegt Hendrik. Ze zuken deur totdat de riegel stiender te diepe onder et vene verdwient om d'r nog bi'j te kunnen. Ze porken nog wat mit de vorken omme.
"Ik stot hier alweer op stienen," zegt Lute. De beide mannen kieken mekeer es an.
"Et kon wel een weg wezen," zegt Hendrik. "Ie weten wel, zoe'n oolde weg van de Romeinen of zoks."
De mannen lachen d'r eerst wat omme mar dan zegt Lute: "Ie konnen om mi'j wel geliek hebben, we gaon d'r mit naor Popping in Oosterwoolde."

Zo ongeveer stel ik me veur dat et gaon is. De rest van et verhael weten we uut verscheidene publikaosies die daornao over disse 'weg' verschienen, de meersten van Jan Hendriks Popping (1852-1927), want die was niet alliend ooldhiedkundige, mar ok stokkiesschriever veur verscheiden kraanten in die tied. Zo wo'n we uut et *Nieuwsblad van Friesland* van 12-7-1913 geweer dat Popping doedertieds mitien mit de beide mannen naor et Fochtelerveld gaon is, en ok hi'j is d'r van overtuugd dat et een weg is, al vint hi'j et spietig dat de mannen mit de bosschop kwammen doe ze de stienen al opzocht hadden.

Veerder opgreven is d'r dan niet bi'j, want de weg lopt veerder onder een dikke laoge vene.
Vanzels maekte Popping in 1892 d'r mitien al een stokkien van veur de kraanten en zo lezen we in *Het Nieuw Advertentieblad* (de 'Hepkema') van 23-11-1892:

"In het Fochteloveld circa een uur van Oosterwolde, is door steenzoekers een kunstweg gevonden. Over een nog onbekende lengte liggen de keistenen regelmatig en ter breedte van een gewone weg onder de veenlaag. Ettelijke stères (= kubieke meters. Odv) steen zijn reeds opgedolven. De weg heeft de richting over het uitgestrekte veen naar Drenthe (Assen). Wanneer onze voorouders dit werk hebben aangelegd, is niet te zeggen" (2).

Popping vint de ontdekking belangriek genog om deur te geven an et Rieksmuseum veur Ooldheden in Leiden en deskundigen van dat instituut kommen dan in de zommer van 1893 naor De Fochtel. Heur verslag is as volgt:

"Eene geregelde steenslag van ongeveer 6 à 8 decimeters onder de beganen, afgeveende grond, ter afwisselende breedte van 3-6 meter en over een lengte van ongeveer 500 meter, lopende west-oost, tussen De Weper en De Bonghaar, even bezuiden Veenhuizen. Hoever hij in het veen doorloopt is niet onderzocht, omdat dit gedeelte door 18 decimeter veenlaag wordt gedekt. De vrij geregelde loop en de gelijkmatige ligging van de stenen doen aan een weg denken, doch enigszins vreemd is het, dat hij helt van noord naar zuid. Aan de zuidkant vond men vaak 2 à 3 stenen boven elkaar, enigszins als een versterkte dijk. Tot heden is uit het bovenstaande geen gevolg te trekken, voor zoover het den oorsprong en het doel van den weg betreft."

In 1903 is d'r in twie publikaosies ommedaenken veur de weg op 'e Fochtel. Van-

zels maekt Popping d'r melding van in zien boek *Ooststellingwerf, Verzameling oudheidkundige aanteekeningen* (blz. 68). Hi'j het nog es even wat veerder prakkezeerd over de weg en plaetst die mitien mar even binnen de 'grote' geschiedenis. De beschrieving van de reize van een zekere Pedo naor et noorden, van Utrecht over Assen naor de Eems, zoas die geven is deur Menso Alting in zien *Afteekeningen van den ouden bodem van Bataaven en van Vrieslandt* zol neffens Popping west hebben langs disse stienen weg in et Fochtelerveld (3).
D'r is ok een stok van E. Pelinck in de *Drentsche Volksalmanak* van dat jaor, *Veenbruggen aan de westzijde van Drente* (blz. 196 e.v.) Pelinck het nao al wat bekend is van de weg ok nog wat ni'js in petto:

"De genoemde weg in het Fochtelooveen, zooals een vriendelijke hand uit Oosterwolde (Popping?, OdV) mij nog duidelijker berichtte, bevat niet een laag van 6 à 8 decimeter, maar is van één steen dikte, gelijkt op de tegenwoordige keienwegen, behalve dat de steenen minder aaneengesloten zijn, en ligt 60 tot 80 cm diep onder de oppervlakte. Aan den zuidkant was het werk, zooals wij zagen, hier en daar versterkt en in het verslag wordt het voor een weg gehouden. Mogelijk heeft deze weg, waarvan het verdere onderzoek ook thans nog door het aanwezige veen belet wordt, oostwaarts in dieper veen, meer dan 18 decimeter, een verlenging van hout gehad. De richting oost - west bij Weper en de Bonghaar, schijnt niet op een verbinding met de Smilderbrug te wijzen. Wij zullen echter ten opzichte van een en ander de vergraving van het bedoelde veen moeten afwachten" (4).

2. Nao 1912: waachten op centen en perfesters

Dat et behalven waachten op ofgreving veural waachten op centen en perfesters is, bliekt as we de netulen deurlezen van de in 1912 oprichte *Vereeniging voor Heimatstudie der Stellingwerven.* Al op de eerste vergeerdering (van 20-6-1913) komt de weg an de odder. A. Bezema (heufd van de schoele in Berkoop en iene van de veurmannen van de verieninge) vint dat et op 'e weg van de verieninge ligt om een naoder onderzuuk in te stellen: *'De pogingen tot blootlegging van dien weg zullen ongetwijfeld nog al belangrijke financiële offers vragen, waarom het mij wenschelijk voorkomt voor dit doel om subsidie bij de regering aan te kloppen'.*
Hi'j het, zo vertelt hi'j de ere bestuursleden daoromme al correspondeerd mit de heer A.E. van Giffen in Leiden. Van Giffen radt de verieninge in zien antwoord an zo gauw as meugelik is rechtspersoonlikhied an te vraogen en wat de subsidie angaot contact te leggen mit 'den Hoogleeraar Dr. J.H. Holwerda, directeur van 's Rijksmuseum van Oudheden te Leiden' (5). Bezema vint dat d'r vaort aachter zet wodden moet *'opdat dit zoodra mogelijk haar beslag krijge.'*
In de jaoren daornao raekt de weg in de verslaegen wat op 'e aachtergrond. D'r wo'n meer ooldhiedkundige voonsten daon in et Fochtelerveld en omgeving en et schrippen om centen en et verzuuk an hooggeleerde archeologen om now es een keer kommen te kieken wodt een anholend verzuuk om een algehiel bodemkundig onderzuuk in et oostelike pat van Oost-Stellingwarf. Mar d'r is ok belangstelling veur et gebied van eren as alliend archeologen. Zo wodt een studiereize van Dr. J. van Baren van de Laandbouwhogeschoele van Wageningen naor et hoogvene in et noorden van oons laand in 1913 angrepen deur Bezema en Popping (en eren) om mit him mit te gaon naor de stienderweg in et Fochtelerveld.
Een aorig verslag van disse 'excursie' wodt oons geven deur Popping in et vervolg van zien kraantebericht van 12-7-1913. Hi'j dot eerstens nog es uutvoerig alle bekende feiten angaonde de weg uut de doeken en benaodrokt dat d'r now al zoe'n lange tied verlopen is sund hi'j vunnen wodde in 1892. Stienderzuken wodt vandaege-de-dag niet meer daon. De tieden bin ja veraanderd. Et warkvolk kan now op een aandere meniere meer verdienen en de bedekking van de keunstwegen is now ok meer bazaltslag wodden. Et dot Popping ni'je dat d'r sund 1893 zoe'n protte veraanderd is in et Fochtelerveld (!). Op pattie stokken veld is now greven en verveend. Mar d'r is een verrrassing op 'e excursie. Nao een posien zuken en greven vint et geleerde gezelschop nog een weg van stiender in etzelde stok veld (6).
'Zoo kwam men aan het rond loopen in het

ruime veld,' zegt Popping dan. *'In de verte bosschen, op het land verspreid staande huisjes. Men was nu op een terrein gelegen onder Oosterwolde'* (7).
'De onderzoekers waren niet alleen belangstellend,' zo vervolgt hi'j, *'maar waren ook mannen die iets meer opmerkten dan menig ander. Terwijl zij zoo eens rondzagen, merkten zij op dat ze op een terrein waren dat eeuwen lang zoo had gelegen. Men vond daar Germaansche grafheuvels.'*
Uut de veerdere beschrieving bliekt dan dat d'r plannen maekt binnen veur een twiede reize naor De Fochtel en dat Popping verzocht wodt nog niks over de voonsten naor buten te brengen. Dan volgt een betien een kryptische omschrieving van Popping (*'nu de berichten niet volledig blijken'*) waoruut ik ofleide dat ok Dr. Van Baren gien tied hadde om nog es naor Oost-Stellingwarf te kommen (of vun dat dat as laandbouwkundige niet op zien weg lag).

3. 'Vlochtige' bezuken en eerste twiefel.

Van et mement of dat d'r meer voonsten daon wodden in et Fochtelerveld en mit et uut aende gaon van de ontginnings, wodt d'r, zoas hierveur ok al zegd, de hieltied androngen op een groot bodemkundig onderzuuk in et oostelike pat van Oost-Stellingwarf. Et is aorig in et netuleboek van de *Verieninge veur Heimatstudie* te lezen hoevule muuite d'r daon wodt om een hooggeleerde archeoloog naor oons gebied te kriegen. We vienen daor in de verslaegen van de verieninge nog de volgende gegevens van (9):

Verg. 28-6-1913: Besluut om bi'j de regering om subsidie an te kloppen mit et oge op meuglike ontgrevings van een oolde weg, waor in de heidevelden an de oostkaante van Oosterwoolde onder et hoogvene sporen van vunnen binnen.
Rondvraoge: De heer Ter Borg dielt mit dat vanmorgen deur H.J. Popping, De Boer en himzels een onderzuuk insteld is naor de keistienen weg in et heideveld an de oostkaant van Oosterwoolde. De pogings disse ondergroonse weg te vienen, weren niet lokt. De gidsen, die anwiezings geven zollen kunnen, weren d'r niet, wiels een onderzuuk bi'j een peer meensken die op 'e heide an et wark weren, niks oplevernde.
Verg. 7-7-1913: Brief naor Holwerda (dit was gebeurd op advies van Van Giffen, zie hierveur).
Verg. 27-12-1915: Bescheid van Holwerda wodt veurlezen (dateerd 8 juli 1913): *'Bi'j een verzuuk an de regering wint disse advies in mit overlegging van de stokken, zodat eventuele adviseurs heur veurof op gien inkele meniere bienen kunnen'* (ik neme an dat Holwerda hiermit zeggen wil dat d'r beter een verzuuk bi'j de regering indiend wodden kan).
De siktaoris is d'r niet, et is niet bekend as d'r al zoe'n anvraoge onderwegens is.
D'r wodt staorigan meer en meer onlaand anmaekt in et Fochtelerveld en daorbi'j wodt zo now en dan wat van weerde vunnen. De regering wodt vraogd een deskundige beschikber te stellen veur een onderzuuk van de terreinen die nog niet anmaekt binnen.
Verg. 21-9-1918: D'r is nog gien antwoord van de kaant van de menister kommen.
Verg. 20-9-1919: D'r is een veurlopig deskundig onderzuuk insteld naor de Germaansche grafheuvels op 'e Fochtel (10).
Neffens Popping wil Van Giffen uut Assen him wel veur een bodemonderzuuk beschikber stellen.
Verg. 28-2-1920: D'r komt antwoord op 'e brief an de menister: die verwist op zien beurt weer naor Holwerda (!). Bezema zal opni'j mit him in contact treden.
Verg. 25-4-1921: Holwerda zol in 1921 kommen veur bodemonderzuuk, mar hi'j is momenteel drok doende in et zuden van oons laand. Bezema moet nog mar es mit him schrieven over de meugelikhied om Van Giffen hier naor toe te kriegen.
Verg. 31-8-1922: D'r wodt een brief bespreuken van Holwerda. Zien assistent, A.E. Remouchamps het in Oosterwoolde west (11). Conclusie: Oons streven kan zonder gevolg zien wodden. De siktaoris moet mar weer contact zuken mit Van Giffen in Haren want die het him eertieds veur bedoeld onderzuuk nog al interesseerd.
Verg. 5-10-1922: De siktaoris het Van Giffen schreven, mar d'r is nog gien bescheid kommen.
Verg. 31-8-1923: Van Giffen wodt nuugd veur de verieninge een lezing te holen over hunebedden. Ze stellen veur aende

oktober, begin november 1923, mar Van Giffen mag dag en tied zels bepaolen.
Verg. 8-11-1924: Bericht van verhindering van de heer Van Giffen. Die is zo goed west en breng een uutvoerig en zaekelik rappot uut angaonde et veurlopig onderzuuk, wat rappot (12) deur de siktaoris veurlezen wodt (opgrevings in Langedieke van grafheuvels en in Oosterwoolde van de kringgreppelgreven, die gebeuren uutaendelik in 1924 en 1925).
Verg. 18-5-1925: Van Giffen is op 'e vergeerdering.
Verg. 24-6-1926: De zaeken mit Van Giffen lopen nog (angaonde de opgrevings in Oosterwoolde). De ponghoolder geft een overzicht van de staand van de kas van de verieninge waoruut blieken dot dat die een naodielig saldo het. In verbaand hiermit komt Popping (jr.) mit een brief van Van Giffen op 'e bodden angaonde een naoder onderzuuk van de zonuumde stienderweg deur et Fochtelerveld. Et komt d'r op daele dat d'r *'van directen financieelen steun geen sprake kan zijn.'* In 1931 wodt de verieninge opheven.

Uut een brief van Popping an Bezema dateerd 8 meert 1927 bliekt dat d'r dan nog de hieltied muuite daon wodt een daotum te vienen veur de lezing van Van Giffen.
Popping refereert an een schrieven van him an Van Giffen over de anstaonde opgrevings (van 2 tumuli op et oostaende van de hoogterogge in et Fochtelerveld; dit dot Van Giffen in 1928) en dat hi'j him daorbi'j wezen hadde op de weenselikhied now ok es een proefofgreving te doen naor de stienen weg onder et vene op 'e Fochtel. Daor is et now de tied veur, zo schrift hi'j an Bezema. Et vene waor as die weg in ligt, is momenteel van de gemiente en veur een pat van Anne Vondeling (13), en de heren Falkena (doedertieds burgemeester van Oost-Stellingwarf) en Vondeling hadden beidend heur volle mitwarking toezegd veur een eventuele opgreving.
Van Giffen hadde teroggeschreven dat naor zien idee dat onderzuuk now wel wezen kon en dat ze d'r bi'j de lezing in Oosterwoolde wel wat over ofpraoten konnen (14).
In 1935 verschient *Praehistorie in een veengebied* van H.J. Popping. Popping verwist nog es naor et onderzuuk van

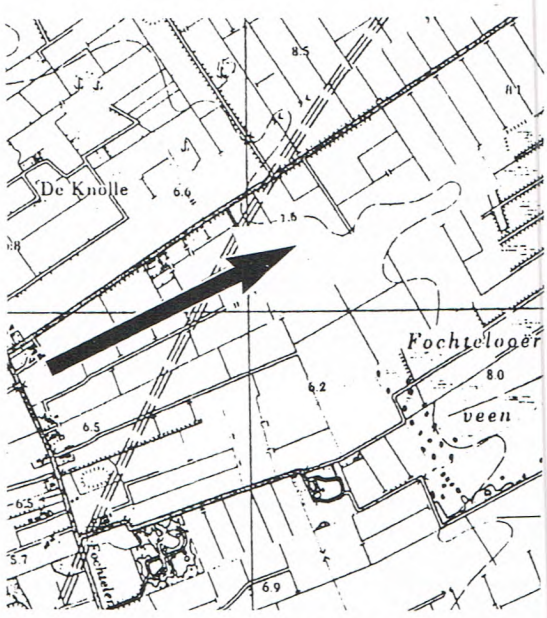

Projecteerde loop van de 'weg' naor gegevens van et B.A.I. Grunningen (Casparie 1987) Top. Krt. 1974

Remouchamps in 1922 dat hi'j 'vluchtig' nuumt. Ze konnen in een ofgreven pat van et vene nog wel wat van de weg vienen. Zien oordiel is now liekewel sceptisch en vule minder positief as eerder. Popping zegt: *'Zoowel uit de oude beschrijvingen en verhalen omtrent dezen weg, als uit de resultaten van dat onderzoek, staan we er wel wat sceptisch tegenover. Hoewel we onze voorvaderen van enkele duizenden jaren terug heel wel in staat achten, een keienweg aan te leggen, o.i. is het hier niet uitgesloten, dat we in dezen 'weg' louter een werk der natuur moeten zien. Een nader meer rationeel onderzoek zou hieromtrent misschien nog zekerheid kunnen brengen'* (blz. 48/49) (15).
Et is dan goed 50 jaor stille rond de 'weg'. In 1986 liekewel wodt de draod weer oppikt deur Sake Jager (van kom-of uut Oosterwoolde) en bi'j de R.O.B. belast mit de archeologische monementezorg in Noord-Nederlaand, die naor anleiding van een te verschienen publikaosie van zien collega-archeoloog W.A. Casparie (zie noot 11) nog es opni'j onderzuuk dot.
En dan vaalt ok et doek veur de weg, want wat in 1935 deur Popping al betwiefeld wodt, wodt deur Sake Jager en Casparie

bevestigd. Uutgebreid onderzuuk van him (hi'j het o.e. mit stokken lopen te porken om d'r nog wat van te vienen) maekt dudelik dat et hier niet om een weg gaot. Casparie concludeert in zien stok (11) dan ok: *'Gien hoolten weg: de infermaosie van Remouchamps is niet overtugend. Laeter onderzuuk deur S.W. Jager (B.A.I.) in 1988 het dudelik zien laoten dat et hier niet om een weg gaot. Et keiliem mit een protte stiender d'r in dat hier van neture een protte vlak onder de venelaoge zit, was bi'j verzin veur een weg onder et vene anzien* (16).

Noten:

1. In heur vergeerdering van 1-9-1896 hadde de gemienteraod van Stellingwarf-Oostaende besleuten et stienderzuken (kleine stiender mingd mit liem) as vorm van warkverschaffing te staeken. Et dee blieken dat stienderzuken in et eupen veld veurdieliger was (*Ooststellingwerver* 3-6-1921).
2. Et bericht ston ok in *De Nieuwe Rotterdamsche Courant, De Drentsche Courant* en ok Wumkes vermeldt et in zien *Stads- en Dorpskroniek van Friesland* II, 1930).
3. Popping schrift in et *Nieuwsblad van Friesland* van 12-7-1913 dat et verschienen van zien boek in 1903 d'r anleiding toe gaf dat ok Dr. Pleijte van Leiden naor De Fochtel kwam om et terrein te bekieken. In een antekening in zien boek (collectie Popping) schrift hi'j naor anleiding van dit bezuuk van Pleijte: *'Moet gebleken zijn dat ontdekte weg wel door een langte (?) kan geweest zijn, maar geen deel zijn van een langeren weg.'* D'r zol van dit bezuuk van Pleijte wat staon hebben in *Het Nieuws van de Dag* van 7 juni 1896.
4. Smilderbrug: Een hoolten veenbrogge, deur Pelinck in zien stok ok bespreuken.
5. Neffens de netulen brieven van Van Giffen dateerd 25 mei en 12 juni 1913 (niet bi'j de stokken van de *Verieninge veur Heimatstudie* beweerd bleven).
6. Popping vertelt ok nog dat heur op heur veerdere omzwarvings deur et veld verteld wodt dat d'r vlakbi'j de oolde weg in een veneputte een grote toefte haor vunnen was (ze zullen an de praot raekt wezen mit turfgrevers die et allemaole wel interessaant vunnen). Bi'j et maeken van de baggel was dat vaeke lastig, zo vertellen de mannen. D'r kwam een protte van dat haor deur de specie henne. De mannen hebben nog wat van dat haor liggen, en Dr. Van Baren mag d'r wat van mit hebben. Daornao wodt die veneputte ok nog opzocht.
Tiesinga komt in de vergeerdering van 20-9-1919 op disse voonst terogge. Hieruut weten we dat disse venepoele op 'e Weper was (in et nog bestaonde *Tiesinga's Bossien?*). Een moonster van dat haor was deur Perfester van Baren veur onderzuuk naor Duutslaand stuurd waor constateerd wodde dat et meenskehaor was. Tiesinga vragt him of as d'r misschien een grote veldslag leverd is. D'r is ja een hoogte vlak in de buurte (Weper, De Knolle?). Popping dot d'r nog een scheppien bovenop mit te zeggen dat d'r ok nog urnen vunnen binnen in disse streek. Ik hebbe mien twiefels: neffens de overlevering wodde de poele in de *Tiezenga's Bos* van oolds-her deur de Weperse en Fochteler boeren bruukt veur et schaopewasken; d'r was alderdeegst striederi'je omme wie as d'r et eerst gebruuk van maeken moch; d'r moe'n in de loop van de jaoren duzenden schaopen in waskt wezen, dat neffens mi'j is et schaopehaor.
7. Dit was op 'e Knolle.
8. D'r blieven liekewel contacten tussen Bezema en Van Baren. In 1920 dot hi'j verslag van de saemenstelling van een in 1919 deur Bezema opstuurd stok venegrond en in 1921 stuurt hi'j een rappot mit geologische gegevens angaonde de opgrevings op 'e Weper (neffens de netulen wodde dit rappot veurlezen op 'e vergeerdering van 25-4-1921 en wodde besleuten de gegevens te publiceren in *De Ooststellingwerver*; daor is wel een verslag van de vergeerdering in te vienen, mar niks over dit rappot).
9. D'r wodt deur de verieninge zels ok de hieltied perbeerd een excursie naor et Fochtelerveld te orgeniseren. Dit moet 4 keer uutsteld wodden en warschienlik is et d'r niet van kommen.
10. In *De Ooststellingwarver* van 13-6-1919 vienen we een verslag van dit onderzuuk. Ze bezuken een stok laand aachter de *Boschplaetse* in Legeduurswoold die *Et Oolde Klooster* nuumd wodde. De deskundige bevestigt dat et hier warschienlik om een oold klooster gaot (!). (In een stok in *De Ooststellingwerver* van november 1929, *De boerenhoeven in de vroege middeleeuwen in onze streken,* zegt Popping liekewel weer dat een onderzuuk op dat plak niks opleverde). Dan gaon ze naor de Germaansche grafheuvels op 'e Fochtel. Popping voegt d'r an toe: *'Wij hopen dat dit voorlopige onderzoek tot nauwkeurig onderzoek zal leiden, opdat de geschiedenis van ons gewest met nieuw materiaal kan worden verrijkt. Dit onderzoek zal echter financiële offers vorderen. Moge Heimathstudie*

aanleiding vinden dezen zomer de zaak ter hand te nemen. Onze archeoloog stelt zich hiervoor gaarne ter harer beschikking.' Et is niet bekend welke archeoloog (-loge?) dit was.

11. In een stok van H.J. Popping over Oold-Fochteloo (*Ooststellingwerver* 22-4-1927) wodt dit bezuuk van Remouchamps bevestigd. Popping beklaegt him d'r nog es over dat et now alweer dattig jaor leden is dat disse weg vunnen wodde en dat d'r now nog niks naoders van bekend is. Veur inkelde jaoren, zo schrift hi'j, het hi'j mit de assistent van Prof. Holwerda (A.E. Remouchamps) de weg over een strekte van een peer honderd meter over et vene peild en de richting uutzet (hi'j nuumt et in 1935 'een ietwat vluchtig onderzuuk'). Perfester Holwerda hadde daornao de weg vermeld in zien boek *'Nederlands vroegste geschiedenis'* (2e dr., A'dam 1925), mar veerder zonder commentaor. Dat kon ok muuilik eers, zo zegt Popping, *'omreden een naoder onderzuuk nog de hieltied uutbleef. Een grondig onderzuuk het dan ok nog nooit plak vunnen en dat is ok niet hiel makkelik omreden een venelaoge van 1 1/2 meter de stienen bedekte. We willen liekewel hopen, dat binnen niet al te lange tied de heer Dr. A.E. van Giffen, praehistoriker, die him veur de veurgeschiedenis van oons gewest de hieltied zo verdienstelik maekt het, de tied vienen mag dit object naoder te onderzuken.'*

In et artikel van W.A. Casparie *(Bog trackways in the Netherlands, Paleohistoria* 29, 1987) daorin (veurlopig ?) et laeste woord over de stienderweg in et Fochtelerveld zegd wodde, (de weg is een netuurlik verschiensel), wodt ok refereerd an et bezuuk van Remouchamps. Hi'j zol de weg over een ofstaand van 700-800 meter speurd hebben kund. Naor zien idee laggen de stiender en keien niet meer op heur plak mar weren ze een halve tot anderhalve meter in et vene wegzonken. Dit onderzuuk van Remouchamps zol west hebben in 1921. Opmarkelik genog wodt deur de verieninge in de jaoren daornao toch nog de hieltied androngen op een uutgebreid onderzuuk.

12. Meugelik wodde Popping deur dit rappot inspireerd tot et schrieven van een serie stokken in *De Ooststellingwerver* van november 1924: *Van de oudste bewoners onzer streken*. Hi'j nuumt de stienderweg daorin as iene van de vule *'dingen die nog in de schoot der aarde hier verborgen liggen.'*

13. Dit is et zonuumde *Jardingervene*, krek an de zuudkaante van de Helomaweg. De gemiente wodde in 1925 eigener veur 2775 gulden naodat et Waeterschop Boven-Tjonger d'r beslag op leggen laoten hadde en d'r een gerechtelike verkoop volgde. Dit was gebeurd omreden d'r gien waeterschopslasten meer betaeld wodden en et niet dudelik was wie as de eigeners weren. In de loop van de jaoren was d'r een situaosie ontstaon waorin een protte meensken eigendomsrechten in dit veld gellen leuten en staorigan was et gemienschoppelik bezit wodden. Gevolg was dat d'r deur pattie meensken turf steuken wodde, d'r inkele husies bouwd wodden en d'r stokken van anmaekt weren. De turf die d'r steuken wodde was niet van de alderbeste kwaliteit.

14. Van Giffen hul een lezing in Oosterwoolde op zaoterdag 26 meert 1927 (verslag in *De Ooststellingwerver* van 1 april 1927). Et onderwarp was: *De oudste bewoners dezer streken en wat Oosterwolde daaromtrent leert.* De weg wodt in et kraanteverslag niet nuumd.

15. Hi'j vermeldt ok nog de voonst van een eigenaorige stiensoort in 1892 tussen de keien van de bewuste keieriegel: *'op sommige stukken kwamen inkervingen (figuren) voor. Intusschen zal men deze stukken steen wel tot mac-adam hebben gehakt'* (blz. 56). Argens aanders nuumt hi'j et *'een soort zerksteen'* (plakboek 4, blz. 65).

16. Caspari vermeldt meer oolde (meerstal van boomstammegies saemenstelde) wegen in oons gebied, nl. op 'e Smilde en in Langedieke, Appelsche (twieje) en Makkinge. De rappotten bin liekewel allemaole arg ondudelik en warschienlik gaot et ok hier om netuurlike verschiensels. Prehistorische wegen van stiender bin in Noord-West Europa eins hielemaole nooit vunnen.

Ybe Duursma

Een hongerkiend

Aj' tegenworig de tillevisiebeelden zien is et ien en al ellende in de wereld: oorlogsgeweld en honger, kiender wo'n d'r vaeke de dupe van. In de Eerste Wereldoorlog gebeurde dit ok, zodat d'r honger- en weeskiender weren. Dit is een waor gebeurd verhael. Et eerste stok speult him of in de jaoren 1926-1927, et twiede stok in de jaoren 1940-1945. Et eerste heb ik mitmaekt, et twiede gelokkig niet. Ie konnen de persoon, waor et hier omme gaot, doe beter mar niet tegenkommen!

Op disse oolde foto mit schoelekiender staot Hans Küter op 'e middelste riegel, de twiede van links.
De foto is van de heer Tette Lukkes uut Wolvege. Hi'j staot ok op 'e middelste riegel, de vierde van links.

We gaon vuvenzestig jaor weeromme in de tied. Et is 13 meie, een dag nao oolde meie 1926. We wollen op 'e tied naor schoele toe in Hooltwoolde, d'r zollen weer ni'je kiender op schoele kommen, kiender van meensken die hier ni'j kommen weren te wonen. We weren beni'jd wat veur kiender dat wezen zollen, jongen of maegies.

Die dag weren d'r een stok of vufe, iene d'r van vul wat op, hi'j hadde wat ere kleren an as wi'j wend weren: een broek van een grune soldaote-uniform kleur. Hi'j praotte ok aanders as wi'j, we konnen him niet zo best verstaon. Doe kregen we in de gaten dat et een Duutse jonge was. Ik kan me zien gezicht nog veurstellen: een rond, dik heufd mit een platte neuze, een wat domachtig uterlik. Zien naeme was Hans Küter, geboren in Hamburg in 1914. Zien vader, die officier was, sneuvelde een jaor laeter, naodat Hans geboren was, in 1915. In 1918, doe Duutslaand de oorlog verleuren hadde, was Hans wees wodden. Zien moeke was ok deur de oorlog ommekommen. Hans wodde doe as hongerkiend in een pleeggezin opneumen in de buurt van Heeg. Pieter Wijbenga vermeldt in zien boek *Bezetting in Friesland*, dat hi'j in Hindeloopen onderbrocht wodde. In 1926 verhuusde et pleeggezin mit Hans naor Der Izzerd. Ze betrokken een klein boerespullegien in de Kleine Bos.
Pleegvader hadde nog wel hulpen mit verhuzen vanuut Frieslaand, waor as hi'j groot boer west hadde. Et was mit zien boerkeri'je niet zo best gaon, hi'j hadde

nogal wat schulden en zoas et wel vaeker gaot mit zokke meensken, is et vaeke eigen schuld. Hi'j hadde wat mit haddraevers te maeken had, in ieder geval mos hi'j zitten, de bak in. Pleegmoeder mos heur doe redden mit een peer koenen die ze doe hadden. Zundags gong ze mit Hans naor de karke in Hooltwoolde as een struise boerinne, zwat in de kleren.
Et schoffien dat Hans bi'j oons op schoele gong was et al een opschepper, hi'j kon alles beter as een aander, ston rap mit zien voesten klaor, hi'j durfde alles. En dat dee blieken want hi'j wol wedden, hi'j zol een peerdekeutel opeten en as tegenprestaosie wol hi'j vier appels hebben. Now, hi'j kreeg die appels want hi'j vrat een peerdekeutel op!
Naodat pleegvader uut de gevangenis ontsleugen was, verhuusden ze, pleegoolden mit Hans, naor Ni'jschoot, waor pleegvader broggewaachter van de brogge over de Van Ingelenvaort wodde. Wat Hans begin dattiger jaoren veur wark daon het is niet dudelik. Deur et feit dat Hans Duutser was en bleef, wodde hi'j in 1937 opreupen in militaire dienst in Duutslaand. Mit ere woorden: nazi-Duutslaand. Hans hadde de aord van zien vader: soldaot wezen, dat was heur leven.
In de Twiede Wereldoorlog vocht hi'j an Duutse kaant in verschillende veldtochten mit, totdat him in 1943 in Ruslaand et linker onderbien ofscheuten wodde, daornao hadde hi'j een hoolten bien. Doe hi'j weer oplapt was, kwam hi'j begin 1944 weer naor Frieslaand in opdracht van de nazi's, mar now niet as hongerkiend. Hi'j wodde plaetst in Liwwadden as kommandaant van de lochtofweer. Dit voldee him niet, hi'j hul meer van militaire akties zoas et schieten op meensken van de ondergroonse. Zo scheut hi'j op 12 augustus 1944 tiedens een razzia in Appelsche de boswaachter Marinus van Emst twie koegels deur et heufd, omdat die niet zeggen wol waor as heur onderdukers verburgen hadden. De boswaachter was onderdeuken, hi'j was evenpies thuus omdat zien vrouw jaorig was, hi'j wodde thuus arresteerd en terwiel Hans naost him leup, voltrok die et vonnis.
En wie zo makkelik op edele meensken schieten kon, verdiende in de ogen van de nazi's een betere baene, Hans Küter wodde benuumd as kommandaant van de laandwaacht.
Zo streek hi'j mit een groep laandwaachters op een dag daele in de harbarge van Hendrik Roelinga op Der Izzerd, die schrok doe beheurlik, hi'j was krek mit een klussien doende, dat de Duutsers en in dit geval de laandwaachters beter mar niet zien konnen. Et vleis was doe krap, et klussien is now wel dudelik. Roelinga trakteerde mar gauw op een pilsien en Hans, die Roelinga nog wel kende, mar opscheppen over zien heldendaoden in Ruslaand.
Küter moch ok graeg opereren in Ni'jschoot- Rotstergaast, daor was hi'j aorig goed bekend, hi'j hadde daor in de buurt woond, hi'j kwam daor geregeld bi'j een boerefemilie over de vloer. Et kan soms vremd lopen. Bi'j disse boer warkte Tette Lukkes van Der Izzerd. Tette en Hans kenden mekere nog van de schoeletied in Hooltwoolde, Tette was de Duutse tael beheurlik machtig. Tette vertelde dat Hans ok bi'j die boer zat op te scheppen over zien heldendaoden in de oorlog, dat hi'j onder een regen van koegels een revier overzwommen was en daornao Paries binnentrokken was.
Nao de bevri'jding in 1945 wodde deur de Binnenlaanse Striedkrachten jacht maekt op Küter, mar Hans die verschillende veldtochten overleefd hadde, leut him niet gauw pakken. Et geval dee him doe veur dat Tette aander wark kreeg en zien ark ophaelen zol, hi'j zat goed en wel bi'j die boerefemilie an de koffie, doe de boerderi'je omsingeld wodde deur een arrestaosieploeg van de Binnenlaanse Striedkrachten. D'r weren een peer meensken, die hadden een kerel naor die boer gaon zien, ze dochten dat et Küter was, mar et was Tette.
Die zweerde bi'j hoge en bi'j lege dat hi'j Hans Küter niet was en de boer wodde eerst ok niet geleufd. Pas tegen de aovend moch Tette naor huus naodat d'r iene uut Ooldeschoot kommen was om te getugen dat ze de verkeerde hadden.
Wat d'r veerder van Hans Küter wodden is, wie zal et zeggen. As hi'j nog leeft, dan is hi'j now 78 jaor. As hi'j al veroordield is, dan zal hi'j wel zegd hebben as zovule van dit soort: "Es ist nicht wahr".

Et kroontien

Veur de kiender/over hiemkunde

Sietske Bloemhoff

Piepmoes op de iesbaene

Et het al een peer naachten goed vreuren. In de bos van Piepmoes en zien vrunden is et ommeraek koold. D'r ligt sni'j en overal kuj' voetsporen in die sni'j staon zien. Sporen van moesies, van voegelties, honnen en katten en een inkelde keer van een meenske.

Uut de schostien van Piepmoes zien kesteel kringelt rook. Piepmoes is drok in de weer. Van-de-morgen het hi'j zien winterveurraod es even naokeken. Zol hi'j wel genoeg eten hebben veur de winter? Et vaalt gelokkig mit. In zien keldertien liggen nog een hieleboel ekkels, beukeneuties en beigies. En hi'j het ok genoeg denappels om in zien kachel te stoken, dat Piepmoes komt de winter wel waarm en zonder honger deur.

Op et mement zocht hi'j om zien redenties. Van-de-middag wil hi'j op de iesbaene rieden. Et ies hoolt now wel, et is stark genoeg. As et zok mooi winterweer blift wodt d'r mit een peer daegen een wedstried hadrieden hullen. Piepmoes wil daor graeg an mitdoen. Et liefste zol hi'j de eerste pries winnen. Mar dan moej' vanzels eerst wel goed oefenen! Dat zullen jim ok wel weten, of kun jim al hiel goed schaetse-rieden?
As Piepmoes et middageten op het gaot hi'j op weg. Zien redenties het hi'j over et schoolder hangen. Piepmoes huppelt haost over et pad, zoe'n zin het hi'j an et rieden.

As hi'j bi'j de iesbaene komt bin d'r al een stokmennig ere beesten. Woj' graeg weten wie? Now, de gele gouwe vanzels en et roodbossien. De doeve is d'r niet, die het et niet an tied. Hi'j moet zien nussien een betien opknappen, d'r bin een peer toekies uutvalen. Doeven maeken now ien keer niet zokke beste nusten. En mit dit koolde weer... Mar veerder bin d'r eekhoornties, mesies, vinken, protters, een wezeling en een beuzeling*.

Piepmoes bint de redens gauw onder en stapt et ies op. Hi'j moet eerst wel een betien an et gladde ies wennen. Mar al gauw het Piepmoes de streek weer te pakken. Now en dan dri'jt hi'j een mooi rontien of dot hi'j even zo hadde as hi'j kan. Hi'j ridt vanzels ok wel es een aentien mit et roodbossien en de gele gouwe op. Aenlik kun ze alle drieje lieke hadde. Dat wodt nog spannend mit de echte wedstried!

Nao een posien besluten de drie vrunden dat ze wel zin an wat lekkers hebben. Ze rieden naor et iestentien toe waor aj' lekkere waarme sukelaomelk en stieve koeke kriegen kunnen. Ze gaon gezellig naost mekeer op een baankien zitten te smikkelen. Tjonge, wat smaekt dat heerlik. As ze alles op hebben bedaenken ze dat ze nog best een peer ronties rieden kunnen veurdat ze weer op huus an gaon.

Jammer genoeg kieken ze niet goed om heur henne. Want wat is d'r an de haand? In de bos naost de iesbaene schoemelt wat omme. Now en dan loeren d'r twie peer grune ogen van aachter een boom naor de drie vrunden.
"Luuster, Miep," bromt Klaos de kaeter. "Awwe aachter dat strukien oonze redens now es onder bienen. We bin dan vlak bi'j et ies. As Piepmoes hier douk weer langes ridt, rieden we hadde aachter him an en griepen him in ien keer. Hi'j moet oons now niet ontkommen!"

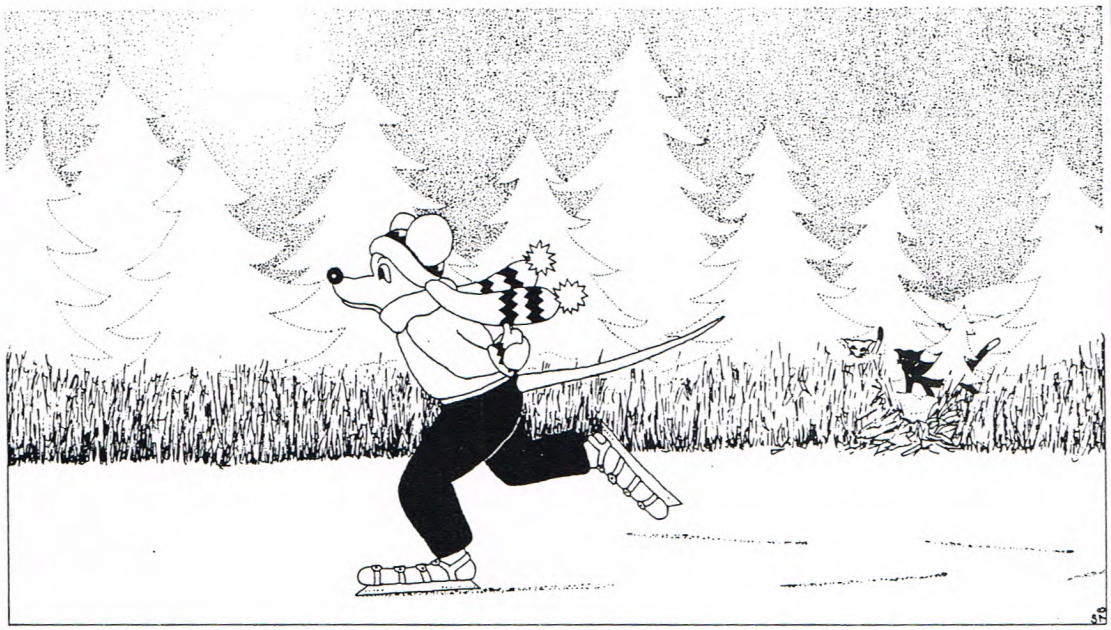

"Goed, Klaos," mierkt Miep. "A'k dat mar kan, dat schaetse-rieden. Et liekt me mar muuilik!"
"Tuurlik kun jim wel schaetse-rieden," mauwkt Klaos. "Stel je veur! Piepmoes kan et toch ok, en dan zollen wi'j niet rieden kunnen? Toe now! Mar ie moe'n je now stille holen heur, want hi'j komt d'r weer an. Nog evenpies Miep, en dan pakken we die lekkere, dikke moes!"
Klaos telt tot drieje en dan stoeven de beide katten op heur redens et ies op aachter Piepmoes-en-die an.

Mar och heden nog an toe. Dat gaot hielemaole niet goed! Moej' toch kieken. De katten stroffelen over heur eigen poties. Miep raost et uut en glidt zo plat op de boek en mit de stat omhogens een dikke sni'jbulte in. En mit Klaos gaot et al niet vule beter. Hi'j maekt een rere slag over de kop en gliert zo aachterste veuren op zien rogge ok in ien keer de sni'jbulte in.
"Mar zok ies is ziepeglad," snokt Miep. "Dat heb ie mi'j hielendal niet verteld, Klaos! Oe, wat dot mien boek zeer en wat he'k toch koolde, natte voeties. Bah, aj' nog es wat weten," foetert Miep.
"Au, au," goelt Klaos. "Wat dot me mien iene potien toch zeer. A'k dat mar niet breuken heb. Dat zok ies ok zo had, glad en koold wezen moet. Dat wus ik eerlik waor niet, Miep. En dat die aekelike moes wel schaetse-rieden kan, oe ik bin duvels op dat beest. Ik kan him wel op..., mar ja, dan moe'k him eerst wèl pakken... Au, au, wat he'k me zeer daon."

Hiel veurzichtig straampelen de beide katten naor de kaant toe. Ze doen gauw de redens onderweg en schudden heur de laeste sni'j van de huud. Ze trillen d'r over, zo koold bin ze. Ze willen zo hadde meuglik naor huus toe, naor heur waarme maanties. Mar ze kun niet zo hiel hadde. Klaos het zien potien niet breuken, mar wel best verstoekt. Och, och, wat krimmeneert die kaeter toch. Aj' goed luustren kuj' him hier in schoele haost heuren!

Piepmoes, et roodbossien en de gele gouwe kieken heur lachende nao. Zi'j hoeven van 't winter niet bange te wezen dat de katten nog weer op et ies kommen. Die hebben heur lessien eerst wel leerd! En wie de wedstried wunnen het? Now, gien van de drie vrunden. Een iesvoegeltien wun de eerste pries en een winterkeuninkien de twiede. Mar da's gien wonder mit zokke naemen, vienen jim ok niet?

* beuzeling = bunzing

WAT IS D'R NOW STELLINGWARFSER DAN 'N STELLINGWARVER BAANK?

De Coöperatieve Veurschotbaank. Een typisch Stellingwarver baank.
Mit vestigings in Berkoop en Noordwoolde.
Een kleine baank dus, maar wel mit grote prestaosies.
Kiek mar es naor oonze rentetarieven.
Of naor oonze hypotheken.
Die kun mit glaans elke vergelieking deurstaon.
Mar niet alliend op financieel gebied het de Veurschotbaank grote veurdielen.
Ok op et persoonlike vlak staon wi'j oons mannegien/vrouwgien.
Bi'j oons hebben klaanten een naeme en kriegen alle andacht die ze verdienen.
Mar zeg now zels, zo heurt et toch ok in de Stellingwarven?

De Veurschotbaank.
Een kleine baank, mit een compleet dienstepakket.
Van Supersperen tot Hypotheek,
van Verzekering tot Rekening Couraant.
En butendat: De baank die jow tael praot...

DE VEURSCHOTBAANK, DE STELLINGWARFSTE BAANK VAN DE STELLINGWARVEN

Coöperatieve Voorschotbank B.A.

Willinge Prinsstraote 10
Postbusse 1
8420 AA Berkoop
Till. 05164-1441

Heufdstraote Oost 6
Postbusse 101
8390 AC Noordwoolde
Till. 05613-2825